DR. BRUCE FOGLE

PAŽINK SAVO ŠUNĮ

K · N · Y · G · A
APIE ŠUNŲ ELGESĮ

PAŽINK SAVO ŠUNĮ

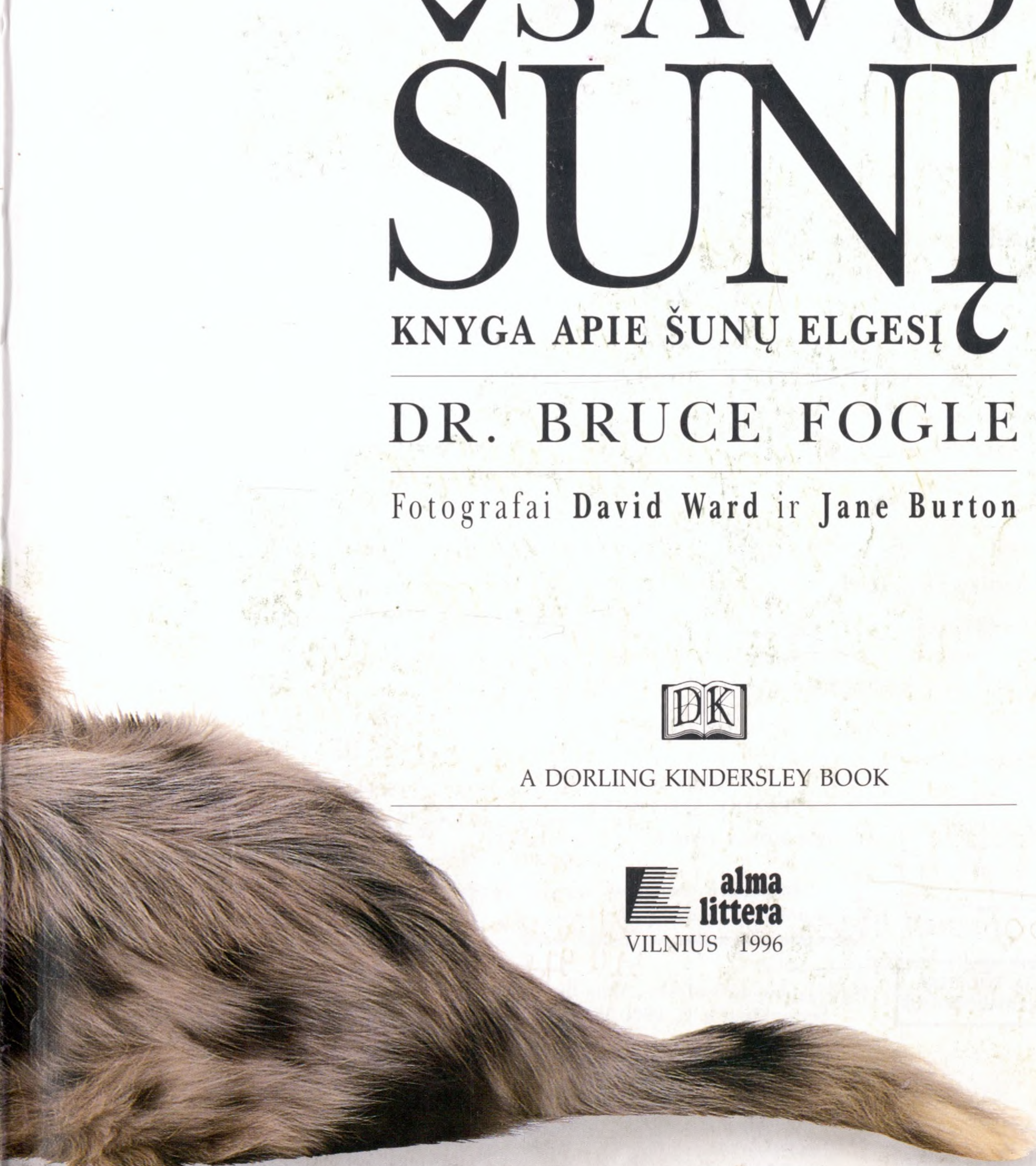

PAŽINK SAVO ŠUNĮ

KNYGA APIE ŠUNŲ ELGESĮ

DR. BRUCE FOGLE

Fotografai **David Ward** ir **Jane Burton**

A DORLING KINDERSLEY BOOK

alma littera
VILNIUS 1996

A DORLING KINDERSLEY BOOK

Redaktorė Candida Ross–Macdonald
Meninis redaktorius Nigel Hazle

Dr. Bruce Fogle
KNOW YOUR DOG
Dorling Kindersley Ltd,
London, 1993

ISBN 9986–02–251–7

Dr. Bruce Fogle
PAŽINK SAVO ŠUNĮ
Iš anglų kalbos vertė *Dalia Zaikauskienė*

Redaktorė *Bronė Balčienė*
Korektorė *Albina Venskevičienė*
Kompiuteriu maketavo *Arūnas Šlikas*

SL 412. Išleido leidykla „Alma littera“,
Šermukšnių g. 3, 2600 Vilnius

TURINYS

VILKAS PRIE DURŲ

TAM, KAS su šunimis gyvena po vienu stogu, ne staigmena, kad šie padarai, *Canis familiaris*, daug kuo panašūs į mus pačius. Ir vieni, ir kiti esame plėšrūnai, tam, kad išgyventume, medžiojantys kitus gyvūnus. Ir mes, ir jie esame bendruomeniški padarai ir mums patinka kitų mūsų rūšies atstovų draugija, būti būryje mums yra įgimta. Mes mielai dirbame kartu, ir paprastai mums labiau sekasi tada, kai turime lyderį, kuriuo sekame ir kurį gerbiame, arba kai patys esame lyderiai. Abiejų mūsų rūšių jausmai skirtingi, todėl vieni kitiems galime jausti pavydą, prieraišumą, pyktį ar pakantumą. Mūsų poreikiai tokie panašūs, kad šunis pirmuosius iš visų gyvūnų žmogus priėmė į namus. Šuo tapo „geriausiu žmogaus draugu“ ir dėl savo elgesio, ir dėl naudos.

Prašymas
Mes išvedėme tokių veislių, kurioms reikia mūsų globos, pavyzdžiui, mažyčiam australų švelniaplaukiam terjerui.

Vienas iš minios
Šių šunų išvaizda ir charakteriai skirtingi, tačiau visi jie yra bendruomeniški padarai ir jiems gyvybiškai reikia bendrauti.

Visapusiškumas
Pagal kilmę darbiniai šunys niūfaundlendai dabar laikomi kaip naminiai ir rodo tipišką šunų sugebėjimą prisitaikyti.

Šunys atlydėjo mus iš pirmykščių gyvenviečių į žemdirbių kaimus ir net į milžiniškus miestus, kuriuose gyvename šiandien. Jie lengvai pakėlė kraustymąsi, nes puikiai sugeba prisitaikyti prie kintančių gyvenimo sąlygų. Neįtikėtina išvaizdos ir dydžio įvairovė padėjo jiems kilnotis iš vietos į vietą, o dėl visapusiškos prigimties jie šiandien tapo pačiais mėgstamiausiais naminiais gyvūnėliais pasaulyje.

Išlikimo taktika
Protas ir smalsumas padeda šunims prisitaikyti prie besikeičiančių sąlygų.

Mūsų padedami, šunys išsiugdė skirtingas ypatybes, kurios padeda jiems išgyventi aplinkoje, kurią mes jiems sukuriame. Šiandien yra daugiau kaip 400 pripažintų šunų veislių. Šios veislės egzistuoja dėl mūsų įgeidžių. Mes išvedame naujas veisles ir keičiame arba užmirštame senąsias vien dėl savo poreikių arba pagal mados šauksmą. Todėl kartais teigiama, kad šunys dėl žmogaus įsikišimo yra nenatūralūs ir deformuoti.

Laukia mūsų dėmesio
Bet kurios veislės šuniui žmogus yra tarsi didelis šuo, ir jie tikisi iš mūsų, kad jiems vadovausim.

Visos šunų veislės yra veikiau dirbtinės selekcijos nei natūralios atrankos produktai. Net ir Australijos dingas bei dainuojantis Papua–Naujosios Gvinėjos šuo, kurie nėra išvesti žmogaus, vis tiek atsirado ne be jo įsikišimo. Mat prieš daug tūkstančių metų žmogus tuose kraštuose apgyvendino prijaukintus šunis. Visi mūsų keturkojai draugai ankstesnių žmonijos kartų praktinių, estetinių, ekonominių ar net ritualinių poreikių palikimas. Kai kurie šunys gyvena savarankiškai, kiti specialiai auginami, kad būtų paklusnesni ir lengviau treniruojami.

Giminės bruožai
Daugelis didžiųjų špicų veislių išlaikė tiek fizinį, tiek protinį panašumą į savo protėvius vilkus.

Pranešimas apie pavojų
Išvedant naujas šunų veisles, atsižvelgiama į sugebėjimą loti, nes mums pravartu turėti balsingą sargą.

Kartais mes painiojame, kokia šuns elgsena priimtiniausia mums ir kas pagal prigimtį yra geriausia šuniui. Klystame, kai manome, kad kuo labiau šuo tinka dresūrai, tuo jis protingesnis. O juk užsispyręs beglobis šuo, nuolat kovojantis dėl teisės gyventi, gali būti kur kas protingesnis už šunį, kuris šokinėja per kliūtį pagal šeimininko komandą. Mano medžioklinis šuo, gulintis ant grindų man prie kojų, nėra natūralios gamtos atrankos produktas. Galbūt jis didelis ir stiprus, tačiau gali būti per silpnas ilgesniam laikui išgyventi laukinėje gamtoje.

Nepaisant viso mūsų kišimosi, vis dėlto galima savo numylėtiniuose pastebėti šunų protėvių bruožus. Net tų veislių, kurios labiausiai skiriasi nuo savo tolimų giminaičių — vilkų, pavyzdžiui, mažylių pekinukų ir čihuahua, arba tokių gražuolių kaip italų kurtukų, svarbiausi laukinės prigimties bruožai išlieka. Jie

Visos rūšys
Visi šie šunys turi bendrus mąstymo ir elgesio principus. Pagal savus poreikius mes tam tikrus vienų veislių bruožus išryškinome, kitų susilpninome.

elgiasi kaip bandos gyvūnai, tebėra išsaugoję medžiotojo instinktą. Meilinasi, poruojasi ir augina jauniklius kaip ir kiti šunų šeimos žvėrys, pavyzdžiui, vilkai.

Gimę kovoti
Yra specialiai šunų kautynėms išvestų veislių. Jei laikome tokių veislių šunis, turime suprasti jų elgesio motyvus.

Į šiuos mūsų bičiulių bruožus dažnai žiūrima pro pirštus. Kadangi mes turime tiek daug bendrų su šunimis poreikių, emocijų ir elgesio įpročių, ir kadangi tūkstančius metų mes darėme įtaką jų charakteriui, mums daug lengviau juos suprasti negu kitų rūšių prijaukintus gyvūnus. Vis dėlto turime atsiminti, kad nors ir gyvename po vienu stogu, šunys nuo mūsų labai daug kuo skiriasi.

Norint tikrai gerai pažinti savo šunį, svarbu suprasti vieną dalyką: kaip mes į savo keturkojį bičiulį kartais žvelgiame lyg į svetimą žmogų, taip ir jiems mes atrodome gana keisti šunys. Galbūt mes didesni už juos, tikrai kitaip kvepiame, mokame naudotis bauginančiais daiktais, pavyzdžiui, atidarytuvais, bet jie vis vien žiūri į mus kaip į kitus šunis ir atitinkamai elgiasi. Jų santykiai su mumis būtent tuo ir pagrįsti. Net mažiausias ir silpniausias šunytis savo prigimtimi visada bus ištikimas savo protėviams, taip ir liks „persirengęs" vilkas.

BANDOS INSTINKTAS

Naudinga pagarba
Šis Vakarų Škotijos baltasis terjeras rodo savo nuolankumą — pašokęs jis laižo italų spinonei snukį. Kai šunys nori palaižyti mums veidą, jie paprasčiausiai rodo paklusnumą.

DĖL BANDOS JAUSMO — drauge medžioti, ilsėtis, ėsti, miegoti — šunys, kaip rūšis, be galo vykusi. Šis jausmas yra atėjęs iš jų protėvių vilkų. Šiauriniame pusrutulyje gyvenę vilkai po paskutiniojo ledynmečio paskui medžiojamų kanopinių gyvulių kaimenes pasklido ir kitur. Mums, žmonėms, atsitiko tas pats, ir mes tuo metu buvome vienintelė bendruomeniška rūšis, kuri migravo šiaurėje. Mūsų protėviai gaudė jaunus vilkus, augino juos ir žaidė su jais, atskirdami tuos, kurie eis maistui, ir tuos, kuriems bus leista veistis.

Du draugai
Šie du šnauceriai nykštukai kažką pajuto ir labai sukluso. Paprastai bandoje būna lyderis ir keletas „eilinių", tačiau čia bandą sudaro tik du šunys.

Kaip ir gamtoje, nuo išvaizdos ir proto guvumo priklausė, kas taps lyderiu šunų būrio hierarchijoje, kurios vystymąsi nulėmė žmogaus atranka. Abiem atvejais paprastai dominuoja patinai — dėl savo fizinės jėgos. Ritualinis gąsdinimas, kaip antai urzgimas ir dantų šiepimas, užkerta kelią rimtoms pjautynėms ir išlaiko hierarchiją.

Lyderio pasirinkimas
Šie Jorkšyro terjerai susispietė aplink jiems visai nepažįstamą žmogų: jie iš patirties žino, kad žmonės — puikūs bandos lyderiai.

Būrio įpročiai
Šie norvegų buhundai natūraliai derina savo veiksmus — kaip ir ruja vilkų, iš kurių jie išvesti. Jie drauge miega, keliasi ir medžioja — žodžiu, veikia kaip viena komanda.

Šunys šiuos ritualinius veiksmus išmoksta pirmiausia ir, dar būdami šunyčiais, žaisdami, perpranta jų svarbą bandoje. Gauruoti nerangūs šunyčiai bręsta ir darosi vis piktesni, nes jie jau patyrė, kad ginčuose laimi tas, kas stipresnis ir kūnu, ir dvasia. Galiausiai išaiškėja lyderis, savo valdžią įtvirtinantis kūno kalba. Kiti būrio nariai paprastai tenkinasi žemesne padėtimi, paklūsta lyderiui ir parodo tai savo judesiais bei išraiška. Tačiau kada nors narsus jaunas patinas vis vien mes jam iššūkį.

Kur kieno vieta
Naudodamasis savo didumu, samojedas bando pajungti pekiną. Šis savo ruožtu ginasi, kandžiodamas didesnį šunį. Per šitokius susirėmimus šunys išsiaiškina savo vietą būryje.

Yra ir kitų šunų elgesio bruožų, likusių iš vilkų bandos jausmo. Šunų būriui reikia teritorijos medžioklei ir poilsiui. Jie šią teritoriją žymisi išskyromis, dažniausiai šlapimu arba kartais matomomis žymėmis — po tuštinimosi pakapsto žemę. Būrys gina savo teritoriją ir saugo, kad prašalaičiai, nesvarbu, šunys ar žmonės, į ją neįeitų. Ir mūsų šunys vis dar medžioja. Dėl grobuonies instinkto jiems viskas, kas juda, nuo pelės iki automobilio, tampa medžioklės objektu.

Kas tavo, tas ir mano...
Du prancūzų buldogai su žaisliuku žaidžia „estafetę“. Lyderiai saugo savo nuosavybę, o kiti šunys dažniausiai tik žaidžia.

Šuns kilmė

Šiaurės gigantas
Aliaskinis Kenos vilkas, paprastai sveriantis 60 kg, iki 1915 m. buvo visiškai išnaikintas. Jis tikriausiai kilęs iš azijinių vilkų ir galėjo būti Aliaskos malamuto protėvis.

Dosnumo auka
Baltasis Niūfaundlendų vilkas priklauso vienai iš dvidešimties kažkada Šiaurės Amerikoje gyvenusių rūšių. Paskutinis šios puikių siaurasnukių baltų ir dramblio kaulo spalvos vilkų rūšies žvėris buvo nušautas 1911 m. Jie buvo beveik dviejų metrų ilgumo ir svėrė iki 45 kg.

Miškų karalius
Miškiniai vilkai kažkada gyveno visoje Šiaurės Amerikoje. Amerikiečiai prisijaukino šiuos vilkus ir išvedė vietines šunų veisles kur kas anksčiau, negu europiečiai atvyko į žemyną. Dabar vilkų išlikę tik Kanadoje ir kai kur Jungtinėse Amerikos Valstijose.

Pietų išeiviai
Netikslu sakyti, kad vilkai gyvena Pietų Amerikoje. Jie nuklysta ne toliau kaip iki Meksikos, kur ir dabar išlikęs vienas jų porūšis — maži tamsūs vilkai (Canis lupus baileyi). Tikriausiai iš jų yra kilę čihuahua ir meksikiečių plikasis šuo.

Visi šunys, nesvarbu, kokio didumo, yra kilę iš vilkų. Dėl skirtingų vilkų veislių spalvų, išvaizdos ir būdo šiandien turime tiek įvairių šunų. O gamtoje natūrali įvairovė, deja, išseko. Vilkai yra labai bendruomeniški gyvūnai, turintys aštrius pojūčius, jie veikia išvien, kad sumedžiotų didesnius už save gyvulius. Labai raiškus jų bendravimas ir bandos elgesys, kurio reikėjo norint apsisaugoti, šiandien atsispindi net mažiausių šunų elgsenoje.

Vieniši medžiokliai

Pilkieji europiniai vilkai, iš kurių kilę daugybė šunų veislių, pavyzdžiui, špicai, yra kur kas labiau nepriklausomi negu kitų porūšių individai. Dabar belikę nedaug šių vilkų atokiausiuose kalnuotuose Europos regionuose.

Keliautojai

Kitos pilkojo vilko atmainos, sekdamos paskui grobį, per Europą ir Aziją nuklydo į Sibirą ir Šiaurės Ameriką. Žmonės irgi buvo klajokliai, ir tarp abiejų rūšių užsimezgė tvirti ryšiai.

Pats mažiausias vilkas

Pelenų pilkumo japoninis vilkas, kitaip šamanu, buvo trumpesnis nei 83 cm ir apie 40 cm ūgio. Šis galimas daugelio japoninių šunų veislių, pavyzdžiui, šiba inu, pirmtakas turėjo trumpą plauką ir tankią, panašią į šuns uodegą.

Bebaimis keliauninkas

Mažasis Indijos vilkas — pietinių porūšių atstovai paprastai mažesni negu jų giminaičiai šiaurėje — paplito Arabijoje ir nuklydo į Afriką. Tikriausiai jų genų turi labai įvairių veislių šunys, pavyzdžiui, Afrikos basendžis, persų salukis, kinų pekinas, Australijos dingas.

Iš miško prie židinio

MES ŽAVIMĖS daugelio gyvūnų jaunikliais, tačiau būtent vilkiuko neslepiamas noras įsijungti į žmonių bendruomenę padėjo mūsų protėviams suprasti, kokie naudingi šie gyvūnai gali būti žmonių gyvenvietėse. Vilkai natūraliai gynė juos priėmusius žmones, skelbė pavojų ir padėjo medžioklėje. Galiausiai iš pačių paklusniausių ir tvirčiausių buvo išvesti šunys — sargai, gynėjai, medžiotojai ar tiesiog draugai. Pirmieji šunys buvo panašesni į vilkus, iš kurių jie buvo išvesti, tačiau dabar, veisiant atrankos būdu, atsirado begalė įvairių veislių su specifiniais bruožais.

Senas draugas
Šis pekinas, per tūkstančius metų išvestas žmogaus draugystei, atrodo gerokai nutolęs nuo vilko, tačiau pagrindiniai bruožai vis dėlto išlikę.

Greitakojis
Senos veislės faraonų šuo yra kažkada Vidurinėje Azijoje gyvenusių vilkų palikuonis. Šie skalikai buvo išvesti medžioklei.

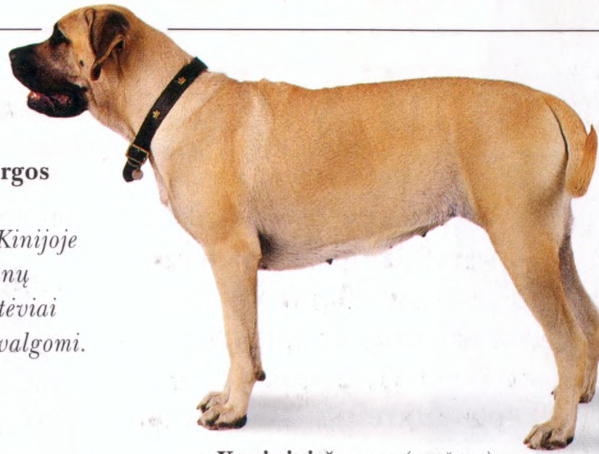
Giminės bruožai (KAIRĖJE)
Išvestas iš galingo šiaurės miškinio vilko, šis samojedas išlaikė nemažai fizinių vilko bruožų. Jis geras sargas, pamatęs neprašytą svečią, tuoj ima urgzti.

Šuo avies kailiu
(DEŠINĖJE IR TOLIAU Į DEŠINĘ)
Ilgaplaukis briaras (dešinėje) panašus į avį, kurių saugoti jis ir buvo išvestas. Šis panašumas buvo gera maskuotė nuo kvailų vilkų. Kai buvo išvestas belgų aviganis (toliau į dešinę), vilkai jau nebegrėsė, tad ir maskuotis nebebuvo reikalo.

Neliečiamos atsargos
(KAIRĖJE)
Šie čiau čiau yra Kinijoje išvestų sarginių šunų palikuonys. Jų protėviai badmečiu buvo ir valgomi.

Koviniai šunys *(VIRŠUJE)*
Tvirti, stiprūs šunys, kaip šis mastifas, atrankos būdu buvo išvesti ir gynybai, ir puolimui.

Medžiotojo pagalbininkas
(VIRŠUJE)
Šis kurtsharas patenkintas neša nušautą paukštį. Ir šiais laikais atrankos būdu veisiame šunis besikeičiantiems savo poreikiams.

Darni veikla

IŠLAVINTAS BANDOS instinktas gelbėjo vilkams sumedžioti už save didesnį grobį. Kad medžioklė būtų sėkminga, vilkai turi derinti savo veiksmus, atkreipti viens kito dėmesį į kvapus, ženklus, garsus. Ir šunims tebėra būdinga bendra elgsena, todėl jie būna geri kompanionai. Šunys savo veiksmus derina ne tik vienas su kitu, bet ir prie mūsų. Jie drauge miega ir drauge keliasi, bėgioja ir vaikosi vienas kitą, būriu ėda ir visi kartu pasitinka savo lyderį.

Pietūs (VIRŠUJE)
Šis biglių būrys drauge ėda ir laka iš vieno indo. Kadangi tai tikras būrys ir jie gerai pažįsta vienas kitą, nėra jokios konkurencijos, kuriam ėsti pirmam.

Vienu per daug
Šie čihuahua veislės šunys yra daug mažesni už Rodezijos ridžbeką, tačiau jie pažįsta vienas kitą, supratę „būryje iš dviejų" ir ėda pirmieji. Didysis pašalietis paprasčiausiai juos stebi.

Motinos meilė
Šie ilgaplaukiai taksai, įsmeigę laukiančias akis į savo šeimininkę, tikisi maisto arba dėmesio. Jie elgiasi su ja, kaip kad būdami šunyčiais elgėsi su savo motina. Dabar elgseną jie derina prie savo lyderio — žmogaus — veiksmų.

Veikia išvien

Miegodami drauge, vilkų gaujos nariai jaučiasi saugūs ir nešąla. Jie visi prisitaikę veikti kaip viena komanda. Ką tik pabudinti, vilkai sureagavo į kvapą, vaizdą ar garsą ir atsigręžė į jį. Kai vienas iš gaujos narių ką nors užuodžia ar išgirsta triukšmą, jis savo kūno kalba įspėja kitus. Derindami savo veiksmus ir išvien veikdami, jie greičiau negu pavieniai vilkai pajunta pavojų ir lengviau sumedžioja už save didesnius gyvulius.

Bendros pastangos

PRIREIKUS ŠUNYS lengvai paklūsta iš vilkų paveldėtam bandos instinktui. Ryškiausiam lyderiui atitenka komandos kapitono vaidmuo, o kiti uoliai vykdo jo įsakymus. Eskimų haskių kinkinys ir vilkų gauja skiriasi tuo, kad šunys turi du komandos kapitonus — vedlį šunį ir būrio lyderį žmogų. Tikras grupinis elgesys pastebimas tik tarp tų šunų, kurie jau ilgai gyveno drauge ir jų tarpusavio santykiai jau nusistovėję. Pavieniai gyvūnai gali drauge keliauti, tačiau jų veikla nebus tokia darni kaip kinkinio.

Drauge ilsisi
Kinkinys ilsisi drauge: šis įprotis atsirado tada, kai jie maži drauge su kitais tos vados šuniukais spausdavosi į krūvą, kad būtų šilčiau. Šie šunys nėra tos pačios vados, tačiau išmoko elgtis vienas su kitu lygiai taip pat.

Vadovavimas iš už nugaros
Haskiai nuolankiai vykdo savo šeimininko šūkčiojamus nurodymus ir puola pirmyn, traukdami rogutes. Kol jie dirba, šunų bandos instinktas slopina bet kokius tarpusavio nesutarimus.

Nėra laiko ginčytis. Trauk!

Drauge traukia
Šie haskiai susikaupę bendram darbui. Dėl instinktų ir ankstyvųjų įgūdžių dermės jie nekantrauja pradėti bėgti vos tik pajutę pakinktus.

Aš stiprus, bet tu vis dėlto stipresnis.

Pagarba lyderiui (KAIRĖJE)
Haskių būrio vedlys pašoka pasitikti tikrojo komandos lyderio. Bendraujant su šunimis, žmogui visuomet atitenka „vedlio“ vaidmuo.

Gaudo sausainį (VIRŠUJE)
Būrio lyderis pašokęs gaudo jiems mestą gardų kąsnelį, o kiti laukia atokiau. Šį šunį lyderiu išrinko šeimininkas, tačiau tokiam jo sprendimui padarė įtaką natūrali šio šuns valdžia kitiems šunims.

Nagi, judame!

Į priekį atsuktos ausys rodo, kad šuo laukia

Komanda derina savo pastangas

Šunys iš susijaudinimo veržiasi į priekį

Elgsena ir išvaizda

ŠUNŲ ELGSENA priklauso nuo jų lyties ir genų. Šuniukas nuo pat gimimo yra vyriškas, nes jo smegenys vystosi veikiamos lytinių liaukų hormono testosterono, pradedančio gamintis dar įsčiose. Dėl šio hormono poveikio šuniukas užauga didesnis, stipresnis ir atkaklesnis negu tos pačios vados kalytė. Kalytės elgesio iki jos „pirmojo sezono" — paprastai šešių ar septynių mėnesių amžiaus — hormonai neveikia. Daugelio rūšių šunų, taip pat vilkų bei lapių, spalvos kitimas susijęs ir su elgesio permainomis. Atrankinis veisimas paryškino šį ryšį, tad iš šuns kailio spalvos galima šį tą nuspėti ir apie jo elgseną.

Patino kūnas raumeningas

Tipiškas patinas
Šis patinas aktyvesnis už patelę, jam reikia daugiau laiko žaidimui, o savo teritoriją jis žymisi stipresnio kvapo ženklais. Jis agresyvesnis, pridaro daugiau žalos, ir labiau tikėtina, kad pabėgs iš namų ar grybštels svetimą žmogų.

Tipiška patelė
Šiai patelei reikia daugiau meilės, ji kur kas draugiškesnė negu tipiškas patinas. Kalytė lengviau išmoksta paklusti ir ją lengviau dresiruoti namie.

Per daug sveria, nes yra sterilizuota, be to, peršerta

Pavojingos spalvos
Šie kokerspanieliai yra tos pačios veislės ir tos pačios lyties, tačiau auksaspalviui „įniršio prasiveržimo sindromas“ yra būdingesnis. Netikėtai kilę agresijos priepuoliai taip pat staiga ir atslūgsta. Margi kokerspanieliai kur kas taikesni.

Prigimtis ir atranka (APAČIOJE)
Tamsesnysis auksaspalvis retriveris yra patinas ir todėl didesnis už patelę. Atrankinio veisimo būdu buvo sušvelninta daugelis jam, kaip patinui, būdingų agresyvios elgsenos bruožų; kastracija tuos bruožus gali dar labiau prislopinti. O štai sterilizuota patelė gali pasidaryti agresyvesnė.

Kas čia viršininkas

BEVEIK KAIP IR MES, šunys turi griežtą bendruomenės tvarką, susidedančią iš vedlių, nepaklusniųjų, savo padėtimi nepatenkintų šunų ir nuolankiųjų. Laukinių šunų gauja turi veikti išvien ir žudyti, kad išgyventų. Nepaprastai svarbu palaikyti „kietą tvarką“ arba tokią hierarchiją, kad gaujoje nekiltų mirtinų pjautynių. Hierarchija nustatoma per ritualinius pasirodymus, kuriuose atsiskleidžia protinės bei fizinės dalyvių galios bei silpnybės. Suvokę savo rangą, dauguma šunų neperžengia savo elgesiui leistinų ribų.

Susitaikymo ženklai (VIRŠUJE)
Susigūžęs dalmatinas raukia lūpas: šitaip jis aukštesnio rango vokiečių aviganiui parodo, kad neketina maištauti.

Jėgos demonstravimas
Kurtas įdėmiai žiūri į bokserį ir laiko leteną jam ant nugaros, o šis, nusukęs galvą į šalį, stengiasi išvengti kurto žvilgsnio. Šis ritualinis pasirodymas dar kartą patvirtina kurto viršenybę — jis nepripažins jokio iššūkio.

Žemesnio rango šuo vengia kito šuns žvilgsnio

Letena tvirtai padėta šuniui ant nugaros

Šuo pasisukęs pabėgti

Gerai jau, tavo viršus.

Aš gal ir mažas, bet savimi pasitikiu tikrai labiau už tave.

Šuniukas visą dėmesį sutelkęs į žaisliuką

Didumas — tai dar ne viskas (VIRŠUJE)
Šis Jorkšyro terjeras daug mažesnis už afganų kurtą, tačiau nė nemano spurkti ir savo kūno kalba atkakliai verčia pasitraukti didesnįjį šunį.

Pagarba vyresniesiems
Šis auksaspalvių retriverių veislės šuniukas stebi, kaip vyresnis Labradoro retriveris atima jo žaisliuką. Šunytis supranta, kad kol kas suaugęs šuo yra viršesnis ir gali daryti, kas jam patinka.

Pakelta uodega rodo viršenybę

Stovėsena rodo pasitikėjimą savimi

Kertu lažybų, kad atlaikysiu tavo žvilgsnį.

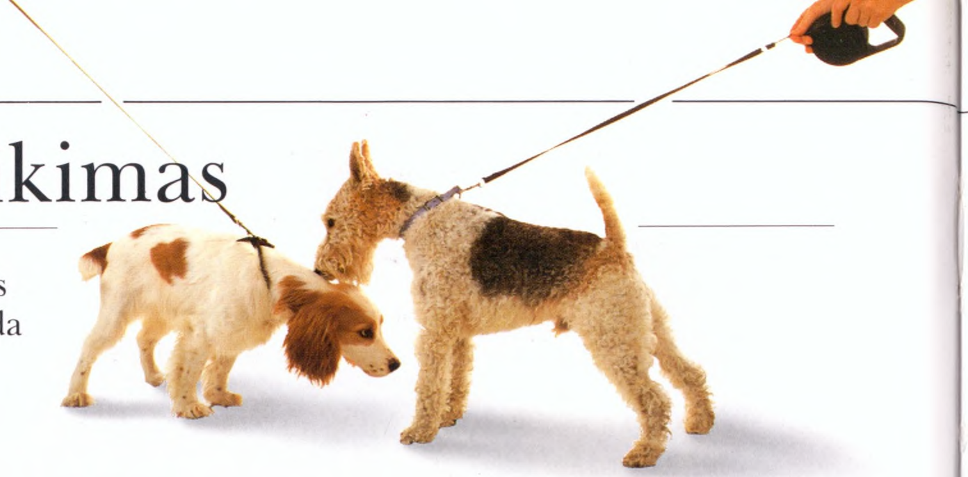
Akis į akį
Susitikę pirmą kartą, Pirėnų aukštikalnių šuo ir biglis įdėmiai žiūri vienas į kitą ir uodžia. Tas šuo, kuris laimės žvilgsnių dvikovą, bus viršesnis.

Senovinis ritualas
Du vilkai šiepia dantis ir rituališkai grumiasi. Rujos vedlys atrems bet kokį iššūkį jo valdžiai ir jėga arba protu apgins savo teises. Vilkų rujose rangų hierarchija sudėtingesnė negu šunų.

Vaidmens atlikimas

PIRMIAUSIA tarpusavio santykius šunys aiškinasi žaisdami. Tada jie atranda silpnąsias kito vietas, lavina savo bendravimo įgūdžius ir išmoksta jais manipuliuoti. Žaidimas nuslopina galimas pavojingas situacijas, kai kyla ginčų dėl viršenybės, ir padeda šunims rituališkai sutvirtinti jų būrio santykius. Kaip ir mes, šunys iki gyvenimo pabaigos žaisdami patiria malonumą. Dėl to jie ir mėgsta žaisti.

1 Uosto ir tiria
Pirmasis susitikimas visada gali būti pavojingas. Abu šunys, kol uosto vienas kitą, laikomi už pavadėlių. Nei vienas, nei kitas agresyvumo nerodo, tačiau foksterjeras dėl savo lyties ir vyresnio amžiaus savaime viršesnis.

2 Erzinantis momentas (VIRŠUJE)
Kokerspanielio kalytė apsivertė taip, kad foksterjeras niekaip negalėtų jos užpulti. Tačiau ji nenuleidžia nuo terjero akių, norėdama jam parodyti, kad nėra bailė.

Čia aš viršininkas.

Koja pakelta sulaikyti terjerui

3 Žaismingas lojimas
Jausdama, kad joks pavojus negresia, ir vis dar nenuleisdama akių, spanielio kalytė žaismingai loja ir siekia foksterjero snukio. Tiesiog žaisdami šunys mėgina sugriebti vienas kitą ar švelniai krimstelėti kur nors į galvą.

Eime boksuotis ir pažiūrėsim, kas laimės.

4 Priešininkai
Dabar lygūs abu šunys „boksuojasi" priekinėmis letenomis. Jie urzgia, tačiau tas urzgimas, kaip ir daugelis kitų žaidimo veiksmų, šiek tiek teatrališkas, jis taip skiriasi nuo tikro urzgimo, jog galima suprasti, kad tai nerimta.

Visą laiką žiūrima viens kitam į akis

Atgal atloštos ausys rodo, kad nėra jokių blogų ketinimų

Dabar aišku, kad tu stipresnis, negu atrodai.

Šitaip stovėdamas šuo tvirtai atremia žaidimo priešininką

5 Niršus ratas *(KAIRĖJE)*
Sukdamiesi glaudžiu rateliu, šunys tęsia savo žaidimą. Abu stengiasi krimstelėti vienas kitam į kaklą. Susitikę vos prieš keletą minučių, šie du šunys akimoju perprato viens kito stipriąsias ir silpnąsias vietas.

Lyderis

KAD BŪRYS SĖKMINGAI derintų savo veiksmus, vienas individas turi „paimti valdžią" ir tapti lyderiu. Dėl hormonų poveikio elgesiui dažniausiai dominuoja patinas. Savo viršenybę jis įrodo tam tikrais ženklais — ritualiniais veiksmais, kurie kitiems šunims praneša, kad jis yra lyderis. Šuns didumas, žinoma, svarbu, tačiau ne jis nulemia, kas taps lyderiu. Tarp „didžiųjų" veislių dominuoja dobermanai ir rotveileriai, tačiau daugelis mažų šunų, ypač terjerai ir taksai, yra valdingesni už keliskart didesnius kitų veislių šunis.

1 Pirmas apsiuostymas
Ilgaplaukis nykštukinis taksas valdingai tiria pekinų kalę, uostydamas jos ausis ir snukutį. Jo uodega pakelta, o stačios ausys rodo pasitikėjimą savimi.

2 Galva ant sprando — viršenybės išraiška
Ant kito šuns keteros uždėta galva — įprasčiausias būdas išreikšti savo viršenybę kūno kalba. Taksas kitam šuniui žiūri tiesiai į akis — tai rodo takso pasitikėjimą savimi.

3 Galas — pabaigai
Ištyręs pekiną iš priekio, taksas, vis dar vadovaujantis susitikimui, ima uostyti jį iš užpakalio.

Nuleista uodega rodo nepasitikėjimą savimi

1 Neišvengiamas susidūrimas

Valdingojo takso kūno kalboje yra daugybė jo viršenybę parodančių gestų. Negalėdamas apuostyti didesnio šuns, italų spinonės, analinės srities, taksas uosto jo apyvarpę. Taksas, nors ir mažiukas, pats pradeda šiuos tyrinėjimus ir taip išreiškia savo viršenybę.

2 Keblumai su dičkiais

Kupinas pasitikėjimo savimi taksas prisiartina prie už save didesnės spinonės ir susiduria su savo autoritetui nepalankiu keblumu. Jis per mažas, kad galėtų pranokti spinonę fiziškai, tačiau vis viena stengiasi pauostyti jos snukį.

Aš jam parodysiu, kas čia viršininkas.

Ausys kiek tik įmanoma stačios

Taip jau geriau. Dabar parodysiu savo aukštesnę padėtį.

3 Valdžios įtvirtinimas

Kai spinonė galų gale atsigula, taksas, kuris jaučiasi viršesnis, gali parodyti visą savo valdžią. Jis apuosto priešininkės galvą, kiek galėdamas pašiaušia pasturgalio gaurus ir valdingai žiūri daug didesniam, bet paklūstančiam šuniui į akis.

Susitinka kaip lygūs

BŪRYJE VIENAS ŠUO visuomet imasi lyderio vaidmens, tačiau tai nereiškia, kad visi kiti būrio šunys bus romūs ir pasyvūs. Dauguma šunų pasitiki savimi ir yra atkaklūs, tiesa, elgiasi jie ne taip agresyviai kaip būrio vadas. Jie vadinami sublyderiais. Jų ritualiniai pasirodymai susitikus būna ne tokie ryškūs ir dažniausiai trumpi, po jų vos ne tuojau pat prasideda bendra veikla. Tarp pirmąkart susitikusių sublyderių kyla šiokia tokia įtampa, bet susitikimas baigiasi arba žaidimu, arba atlaidžiu abejingumu. Šitaip paprastai atsitinka tada, kai šuniukas susiduria su nepažįstamu suaugusiu šunimi.

Karanti oda apsaugo šuns kaklą

2 Storžieviškas žaidimas

Jaunesnysis šuo sukando kitam odą ir tempia. Jei suaugęs mastifas jo nenuvys, šuniukas žinos, kad du šunys gali susitikti ir žaisti, atvirai nerodydami savo viršenybės.

Uodega pakelta iš susijaudinimo

1 Pirmasis susitikimas

Šis jaunas bladhaundas nepiktai kimba prie mastifo ir be jokių ritualinių pažintuvių (žr. p. 26–27) pradeda žaisti. Mastifų veislės kalė žino, kad ji stipresnė, tačiau nerodo savo viršenybės ir leidžia bladhaundui žaisti toliau.

Elkis kaip pridera!

3 Ritualinis atsakas

Bladhaundas peržengia leistinas ribas, ir mastifų veislės kalė, švelniai primygusi prie žemės, jį sutramdo. Ji tai atlieka rituališkai: panaudodama fizinę jėgą, tik truputį pagąsdina. Abu šunys yra sublyderiai ir todėl bendrauja draugiškai.

Eikš, pažaiskim dar.

4 Pagavo (VIRŠUJE)

Bladhaundas supranta, kad mastifo kalės elgesys nerodo jokios viršenybės. Ji elgėsi kaip sublyderė, ir jis pats dabar šitaip elgiasi: bandydamas išprovokuoti, letena grabinėja jai snukį.

Ar pažaisi su manimi?

5 Paskutinis prašymas

Susitikimas tęsiasi (jaučiama nedidelė įtampa), tačiau dabar mastifas vis šalčiau reaguoja į bladhaundo provokacijas. Tai matydamas, šis apsiverčia ant nugaros ir toliau reikalauja, kad kalė žaistų.

Kaipgi galima mane atstumti?

Nuolankusis

ŠUNYS BENDRAUJA raiškia kūno kalba. Todėl mes nesunkiai suprantame, ką šunys „sako" vienas kitam arba ir mums. Jei būrio nariai turi paklusti savo lyderio įsakymams, nuolankus elgesys būtinas. Be šito šunys nepritaptų ir mūsų namuose. Net patys viršiausieji šunys turi paklusti kitiems jų lyderiams — žmonėms. Norėdami, kad mūsų bičiuliai būtų dar paklusnesni, išvedėme tokių šunų, kurie visada nuolankūs.

Švelnus nuolankumas
Daugelis šunų, kaip šis Šetlendų aviganis, lyderio akivaizdoje savo nuolankumą rodo patenkinti ir atsipalaidavę.

Kaltas
Susidūręs su viršesniu šunimi, šis Veimaro paukštinis šuo tupiasi, susikūprina, nuleidžia galvą ir ausis. Vengdamas kito šuns žvilgsnio, nukreipia akis.

Iš nuolankumo susigūžęs

Padarysiu viską, ką liepsi.

Uodega pasprausta tarp letenų

Nusižeminimas
Apsivertęs ant nugaros, paspraudęs tarp kojų uodegą, sučiaupęs nasrus, o ausis suskliaudęs, šis Jorkšyro terjeras rodo nusižeminimą. Didžiausias nusižeminimas — kai šuo gūždamasis šlapinasi.

Nesiginčykim.

Kai jaučiamas pavojus, ausys suglaustos

Taikos gestas
Šio vipeto suglaustos ausys nukreiptos atgal, snukis sučiauptas, galva nusukta į šalį, o jis pats pavirtęs ant šono. Jis išlaiko pusiausvyrą nuolankumo ženklan dramatiškai pakėlęs priekinę leteną. Uodega pabrukta prie kūno, kur jai pavojus negresia.

Taktinis atsitraukimas
Susidūręs su tokio pat didumo, bet viršesniu taksu, pekinas visu kūnu atsigula ant žemės ir truputį atlošia galvą: šitaip jis užbėga už akių galbūt pavojingai situacijai.

Prašom duoti man ramybę.

Priekinė koja pakelta

Aš pats visai bejėgis ir niekam nedarysiu nieko blogo.

Galva nuleista

Ausys atlenktos atgal

Žvilgsnis nukreiptas

Konkurencija

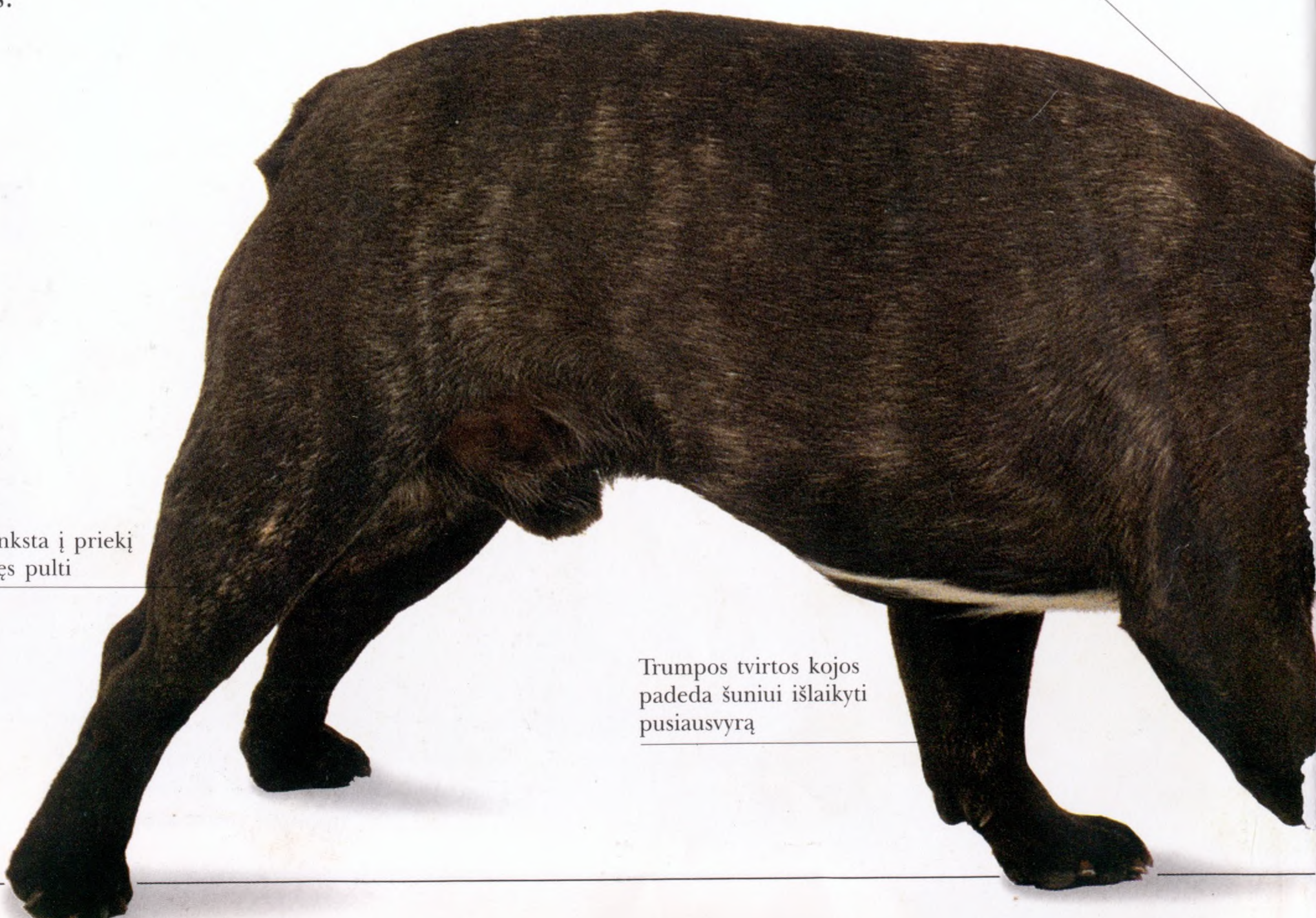
Šunys brangina nuosavybę ir dažnai nori to, ką turi kitas. Tokiomis sąlygomis tik patys viršiausi, pavartoję jėgą, pasiekia tikslą. O sublyderiams ginčas dėl to, kam atiteks daiktas, gali virsti sumanumo ir klastos varžybomis. „Savininkas" gina savo daiktą nuo kito šuns nasrų, bet jei šiam pavyksta įsikibti į jį dantimis, prasideda „virvės traukimas" (žr. p. 76–77). Du šunys tampo geidžiamą daiktą pirmyn atgal, tačiau tikruoju nugalėtoju dažniausiai tampa tas, kuris vos vos viršesnis.

1 Pavydus stebėtojas *(VIRŠUJE)*
Tigrinis prancūzų buldogas graužia šunų žaisliuką, o jo dėmėtasis „broliukas" stovi greta ir pavydžiai jį stebi, vengdamas įžūlaus ano žvilgsnio, kuriame aiškiai atsispindi viršenybė.

Ir aš noriu.

Ausys nuolankiai nusuktos atgal

2 **Tariamasis žaidimas** (*VIRŠUJE*)

Kadangi savo buvimu kito šuns nesupykdė, dėmėtasis prancūzų buldogas užima žaidimo padėtį ir dabar jau žiūri tiesiai į jo trokštamą daiktą graužiantį „brolį“.

Neįtemptos ausys rodo, kad šuo nepyksta

3 **Čiumpa be baimės** (*APAČIOJE*)

Nei savo kūno kalba, nei balsu antrasis šuo neparodė jokio agresyvumo, todėl dėmėtasis buldogas drąsiai, greitai prisėlina ir griebia žaisliuką iš kito šuns nasrų.

Šuo sugriebia žaisliuką dantimis (akiniais)

Ei! Čiagi mano!

4 **Daikto saugojimas** (*KAIRĖJE*)

Rodydamas savo menką valdžią, dabar jau dėmėtasis buldogas graužia laimikį, tačiau nenuleidžia atsargių akių nuo tigrinio buldogo. Šios žaismingos varžybos vyksta toliau, abu šie šunys, žengę keletą sportinių — ir apgaulingų — žingsnių, vėl pasikeičia žaisliuku.

Žvilgsnis vis taip pat įsmeigtas kitam į akis

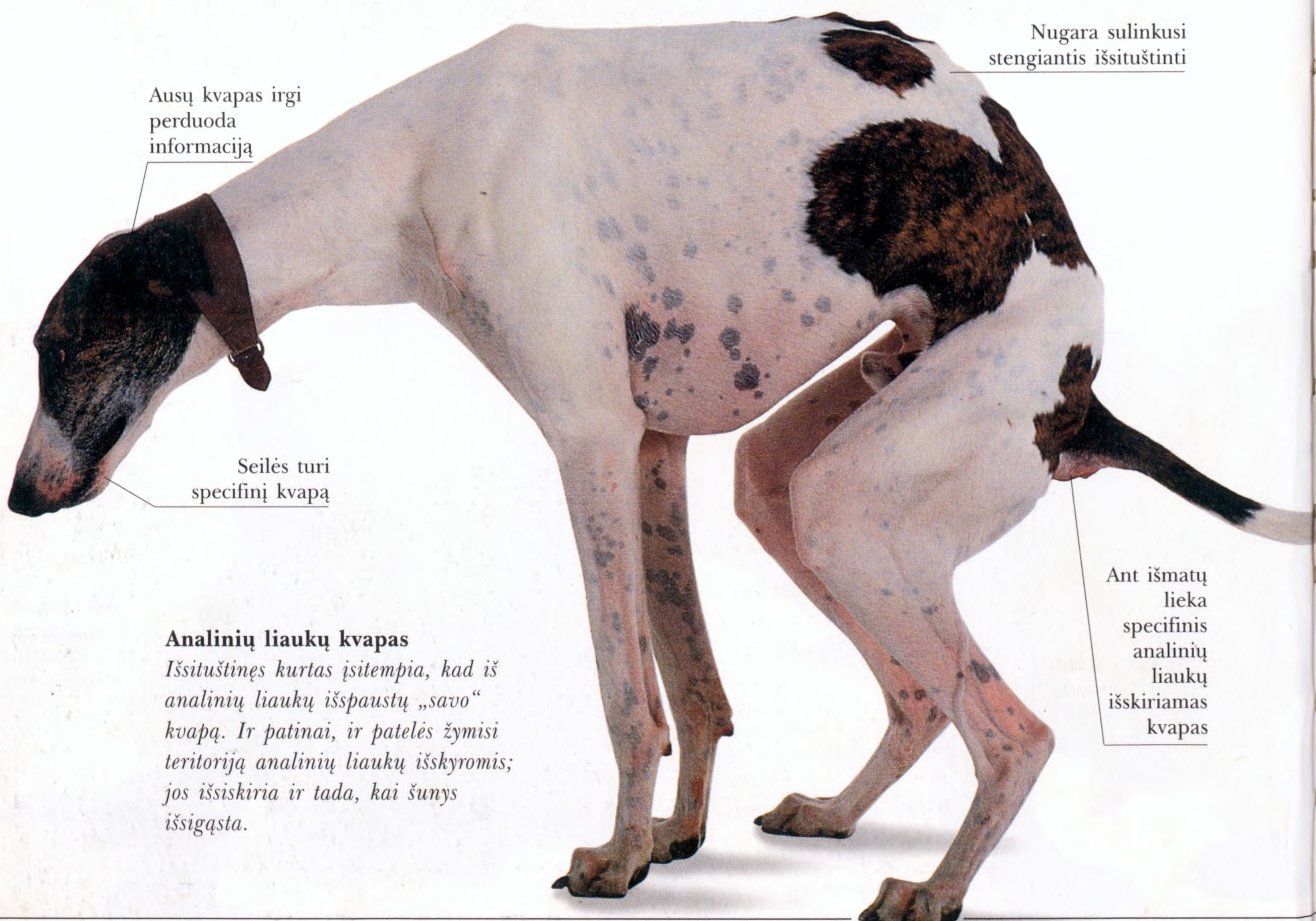
Jei nori atsiimti, pamėgink.

Kaip žymima teritorija

UOSLĖ — PATI svarbiausia šunų juslė, todėl savo teritorijas jie žymi tam tikro kvapo ženklais. Kai kurie šunys nusišlapinę ar išsituštinę pakapsto žemę arba žolę, kad paliktų ir matomą ženklą. Dažniausiai teritorija žymima šlapimu, vis dėlto „kvapiosioms vizitinėms kortelėms“ tinka visos kūno išskyros — net seilės ir ausų siera.

1 Teritoriniai stulpai
Patinai, pavyzdžiui, šis belgų aviganis, pakelia koją ir šlapinasi ant vertikalių daiktų. Šlapimo žymekliai tyčia paliekami kitų šunų nosies lygyje. Ant vertikalių stulpų kvapas išlieka ilgiau negu ant žemės.

Analinių liaukų kvapas
Išsituštinęs kurtas įsitempia, kad iš analinių liaukų išspaustų „savo“ kvapą. Ir patinai, ir patelės žymisi teritoriją analinių liaukų išskyromis; jos išsiskiria ir tada, kai šunys išsigąsta.

Kažką suuodęs, šuo, rodydamas susidomėjimą, pakelia uodegą

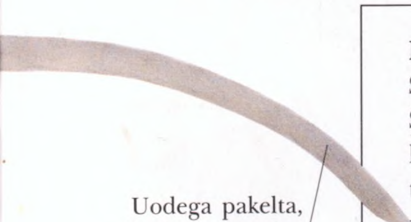

3 Žymėjimas „ant viršaus“ (VIRŠUJE)
Norėdamas paslėpti senesnius lankytojų kvapus, seteris nusišlapina pats. Šunys gali šitaip palikti savo ženklus iki 80 kartų per valandą ir visada turi šlapimo.

2 Kvapų raštas (VIRŠUJE)
Airių seterių veislės patinas, atsidūręs toje pačioje vietoje, uodžia šlapimą ant medžio. Iš jo sužino, kas — patinas ar patelė — čia buvo. Jeigu patelė, tai jam galbūt pavyks sužinoti, ar ji rujojanti.

Palieka ženklą
Auksaspalvių retriverių veislės patinas šlapinasi, kad jaustų pažįstamą kvapą. Ir kalės uosto kitų šunų kvapus, tačiau „žinutę“ apie save paprastai palieka tik atėjus rujos laikui.

Uodega pakelta, kad nesusiterštų

Medžių žymėjimas gamtoje
Savo laukinėje aplinkoje miškinis Šiaurės Amerikos vilkas pakelia koją ir šlapimu pasižymi medį; taip jis „nubrėžia“ teritorines ribas, kad žinotų, kada jau grįžo į gimtąsias vietas. Toks ritualinis ribų žymėjimas atliekamas kasdien. Nenatūralioje kambario aplinkoje, kurioje atsiduria šunys, medį kartais pakeičia artimiausia užuolaida.

Teritorijos gynimas

VISI ŠUNYS, dideli ir maži, patinai ir patelės, iš prigimties gina savo vietą ar būrio teritoriją. Būtent dėl šito vertiname šunis kaip sargus. Antra vertus, toks šunų elgesys pridaro ir rūpesčių. Kartais šunys, gindami savo teritoriją, tampa agresyvūs, o mes to visai nenorime, pavyzdžiui, kai paliekame automobilyje. Tokio pobūdžio agresyvumą didele dalimi lemia genai, todėl nuožmiausiai savo teritoriją gina sarginių veislių šunys, pavyzdžiui, dobermanai ir vokiečių aviganiai.

Mano namai — mano tvirtovė (VIRŠUJE) *Namuose, savo paties teritorijoje, šis rotveilerio hibridas reiškia absoliučią valdžią. Aukštai pakelta uodega rodo jo pasitikėjimą savimi. Jis primygtinai žiūri neprašytam svečiui į akis, loja, šiepia dantis ir puola.*

1 **Gąsdinimas** (KAIRĖJE IR APAČIOJE) *Pastebėjęs prie jo teritorijos besiartinantį haskį, dobermanas ima urgzti. Tai pirmoji gąsdinimo ritualo dalis. Jei šitai ribos „pažeidėjo“ nesustabdo, šuo ima šiepti dantis, rodydamas savo „mirtiną ginklą“.*

2 **Grasinimas** *Kadangi vis dar kybo grėsmė, kad į jo teritoriją bus įsibrauta, šuo sargas lojimu ima pats grasinti. Šunys paprastai tik tada kaipreik susikauna, kai tai iš tiesų būtina.*

Traukis! Arba...

Nepastovi teritorija
Savo laikinoje teritorijoje vokiečių aviganis piktu lojimu pasitinka kiekvieną, kas, jo akimis, kelia grėsmę jo erdvei. Šunys retkarčiais gina, jų manymu, jiems priklausančius plotus, tegul ir visai mažus — kėdę ar kitą poilsio vietą. Terjerai labai dažnai gina savo šeimininkų automobilius ir kitokias panašias „teritorijas“.

3 Atkaklus puolimas

„Įsibrovėlis“ nekreipia dėmesio į dobermano grasinimus ir pats piktai puola. Haskis nesitraukia po ritualinio gąsdinimo ir provokuoja „namus“ saugantį šunį ryžtingai ginti savo teritoriją. Panašu, kad šitas susidūrimas gali virsti pjautynėmis.

Manęs tu nepagąsdinsi.

Gaudynės

ATRANKINIO VEISIMO būdu susilpninta šunų aistra pasivyti ir nudobti, tačiau visi šunys instinktyviai vejasi beveik viską, kas bėga, — jie juk kilę iš laukinių medžiotojų. Šis įgimtas grobuoniškas kai kurių veislių, pavyzdžiui, aviganių ir bandšunių, instinktas kūrybiškai išnaudojamas: šunys veikia paklūsdami savo prigimčiai, tačiau mūsų naudai. Jie išmokyti užbėgti į priekį ir parginti gyvulį, tačiau jo nepulti. Jei šuo tinkamai neišmokytas, jis iš prigimties linkęs vytis savo auką ir kąsti.

Uodega pakelta

Tik pamanykit — jis nori nuo manęs pasprukti!

Dviratininkų nelaimė (*VIRŠUJE*)
Išvydęs važiuojantį dviratį, šuo puola jo vytis. Dviratininkas, užuot sustojęs ir šunį pašaukęs, važiuoja toliau. Grobuoniškas ir teritorinis šuns instinktai patenkinti, ir pomėgis vaikytis dviračius lengvai gali virsti įpročiu.

Galva nuleista, akys įsmeigtos į avį

Letenos sustatytos staigiam šuoliui

Jeigu bėga...
Bėgikas ragina šį šunį jį vytis. Tai galima daryti bet kur, nebūtinai šuns teritorijoje. Jei bėgikas staiga sustos ir pašauks, šuo sužinos, kad vaikytis — ne visada verta.

Ketinu jį palydėti.

Susimedžioti pietus
Prie žiemos spalvų prisiderinęs miškinis vilkas nuleidęs galvą stebi savo grobį. Jis nori prisėlinti kuo arčiau, kad galėtų ilgai nesivaikęs sučiupti auką. Šunys taip pat retai leidžiasi į ilgas gaudynes. Gamtoje grobį puola visa vilkų gauja, na, o šunys to beveik niekad nedaro — net ir bastūnų būrys.

Tikslingos gaudynės
Darbinis šuo paklūsta įgimtam instinktui ir sėlina prie avies. Šis šuo išmokytas nekąsti. Nemokyti šunys dažnai pasimėgauja medžiokle, o paskui savo auką sužaloja.

ŠUNS GYVENIMAS

ŠUNYS YRA JAUTRŪS menkiausiems jų aplinkos pokyčiams. Iš prigimties plėšrūnai, jie sudėtingais savo jutimais stebi mus kur kas atidžiau negu mes juos; jie „gaudo" mūsų kūno kalbos signalus, o mes nė neįtariame, kad juos siunčiame. Šuns balsas — priemonė raiškiai bendrauti kuo įvairiausiais būdais: jis kaukia šaukdamas kitus būrio narius, supykęs urzgia, džiaugdamasis skalija ar inkšdamas stengiasi atkreipti dėmesį.

Išlaikyti pusiausvyrą
Matydami maistą, šie du terjerai stengiasi jį pasiekti. Škotų terjeras gerai laiko pusiausvyrą atsitūpęs ant pasturgalio, o Vakarų Škotijos baltasis terjeras šokinėja „ant pirštų galų".

Šauksmas (VIRŠUJE)
Kurtsharas pakelia galvą ir liūdnai užkaukia — jis šaukia kitus savo būrio narius.

Šunys turi visus savo laukinių protėvių įgūdžius. Jie gerai šokinėja, nors ir nėra tokie judrūs kaip katės. Jie puikūs plaukikai — daugeliui nėra nieko maloniau, kaip pasinerti į vandenį. Šunų jutimai kur kas sudėtingesni už mūsų. Jie girdi geriau už mus. Jų klausa išlavėjo, kad išgirstų net šmirinėjantį graužiką, o dabar jie parbėga namo, vos išgirdę atidarant šaldytuvą. Jų gebėjimas susekti, atrasti ir atpažinti kvapus yra toks rafinuotas, kad net negalime to paaiškinti.

Sunku pamiršti senus įpročius
Vilkai rausdavo žemę ieškodami tenai įlindusių graužikų, ir šis šuo, turintis miklias priekines letenas, šio įgūdžio neužmiršo. Šunys kasasi ieškodami maisto, norėdami pasiruošti vėsią vietelę poguliui ar šiaip iš nuobodumo.

Uodžia
Pasitelkęs savo nepaprastą uoslę, šis anglų basetas uodžia žemę. Kai kuriuos kvapus šunys gali atpažinti iš milijono kitų kvapų.

Mes vartojame kvepalus, šunys taip pat kruopščiai „išsikvėpina“: jie pasivarto ant bet kokio aštriai kvepiančio daikto, netgi ant puvėsių.

Tvarkosi
Jauna afganų kurtų veislės kalė kasosi kaklą. Šunys rūpinasi savimi kramsnodami, kandžiodami sau pasturgalį ir kasydamiesi priekinę kūno dalį. Snukį jie nusivalo priekinėmis letenomis — kaip katės.

Šunys tokie pat maitėdos, kaip ir jų protėviai: jie ėda bet ką, nepaisydami, ar šviežia, ar ne. Jie graužia pagalius ir kaulus, kai kurie slepia, jų manymu, „atliekamą maistą“, kad galėtų išsikasti sunkesniais laikais. Jie yra bandos gyvuliai, todėl dėl maisto išlikusi konkurencija. Viršiausias šuo ėda pirmasis, o paskui visi kiti. Šunys godžiai ryja savo dalį, saugodamiesi, kad jos nesuėstų kiti būrio nariai, — netgi tada, kai tie „kiti“ esate jūs ir jūsų šeima.

Klauso
Šis terjeras pakreipęs galvą taip, kad garsas jo ausis pasiekia ne visai vienodais tarpais. Sukaupęs dėmesį į triukšmą, jis kilsteli ausis.

Dėl to paties bandos jausmo šunys noriai miega drauge. Padėtis miegant priklauso nuo veislės, amžiaus, aplinkos temperatūros ir nuo to, kaip saugiai jaučiasi kiekvienas narys. Šunys rūpinasi savimi: laižosi, kasosi, blusinėjasi, raičiojasi žolėje ar net dulkėse; kai kurie jų prižiūri ir vienas kitą.

Graužia
Šis auksaspalvis retriveris graužiamą daiktą laiko tvirtai suspaudęs abiem priekinėmis letenomis.

Regėjimas

ŠUNYS KUR KAS GREIČIAU nei mes pastebi tolumoje net menkiausią krustelėjimą, tačiau arti esančius daiktus geriau matome mes. Šunų akys yra ne taip toli viena nuo kitos kaip vilkų, vis dėlto pernelyg toli, kad ryškiai matytų sodrų vaizdą. Šunų akyse ir smegenyse yra tokių centrų, kurie leidžia matyti spalvotą vaizdą, tačiau praktiškai šunims spalva ne tokia ir svarbi. Svarbiausia jų akims — pastebėti patį menkiausią judėjimą ir sutelkti į jį visą dėmesį.

Argi neatrodau protingas?

Tik atrodo protinga
Ši bokserių veislės kalė kasdien sukinėjasi prie mano klinikos. Jos tarpuakis siauras, panašiai kaip žmogaus, todėl ši kalė atrodo kur kas protingesnė negu kitas šuo su plačiu tarpuakiu.

Susikaupusi kalė tupi ramiai

Šuns akys įkypos, todėl jis mato ir tai, kas iš šonų

Aš — šeimininko akys.

Natūralus akies kontūras
Haskio akis „įrėmina" juoda oda. Ji susilpnina akinančią šviesą, kuri atsispindi nuo sniego, be to, akys pasidaro labai iškalbingos.

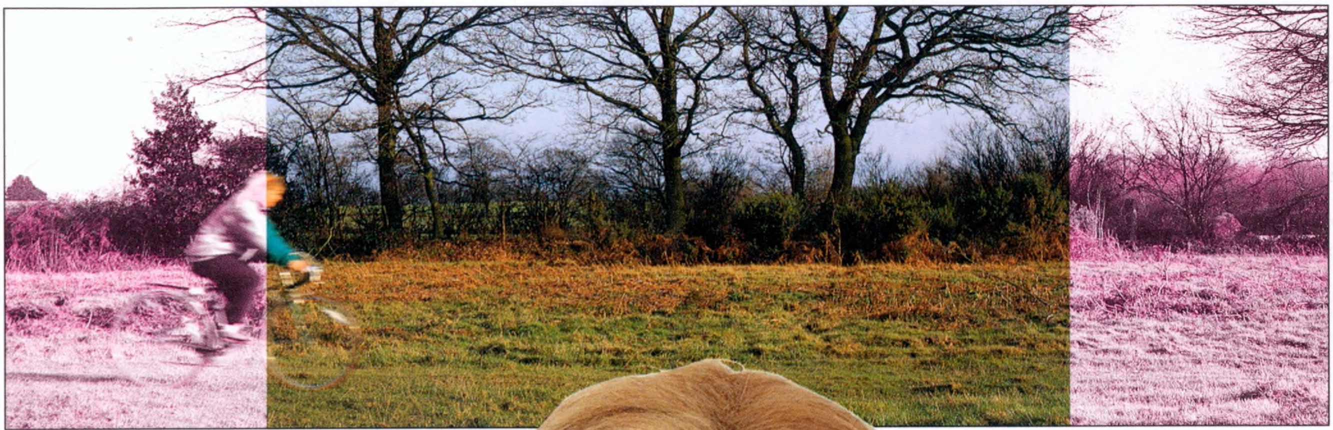
Naktinis regėjimas
Šio prancūzų buldogo akies vyzdžiai, kad patektų daugiau šviesos, išsiplečia labiau negu mūsų. Jo akių tinklainėse daugiau silpnai šviesai jautrių ląstelių, kurios ją „registruoja" juodai ir baltai.

Kad į akį pakliūtų daugiau šviesos, vyzdžiai plačiai išsiplečia

Šuns regėjimo laukas 250°–290°

Žmogaus regėjimo laukas 210°

Jie mato kitaip *(VIRŠUJE)*
Šuns pasaulis skiriasi nuo jo šeimininko pasaulio. Mes sutelkiame dėmesį į kokį nors objektą, matome jo spalvas, nes mūsų akyse yra daugybė jautrių spalvoms konusinių ląstelių. Antra vertus, dėl akių padėties susiaurėja mūsų regėjimo laukas. Šuns protėviai buvo mėsėdžiai medžiotojai, taigi jiems šoninis regėjimas buvo kur kas svarbesnis negu spalva, todėl jų akyse mažiau konusinių ląstelių, ir iš esmės jie mato tik raudonų atspalvių vaizdą. Periferinis šuns regėjimas yra daug aštresnis negu mūsų, jų regos kampas platesnis, bet šitai priklauso nuo to, kaip toli viena nuo kitos šuns akys.

Mano žvilgsnis įdėmus.

Rudas pigmentas vidinėje voko pusėje daro šios akies žvilgsnį kitokį negu anos.

Iš prigimties akylas kurtas
Afganų kurtas yra tipiškas atstovas tų senovės šunų, kurie buvo veisiami dėl gero regėjimo ir greičio. Šios kalės akys jautresnės šviesai negu mūsų, ir ji pastebi tokį judėjimą, kokio mes neįžiūrime. Dėl įkypų akių jos regėjimas labiau periferinis.

Pakeltas balsas

ŠUNYS GIRDI maždaug keturiskart geriau nei mes. Šuo geriau už mus girdi aukštus garsus — šią ypatybę išlavino jo protėviai vilkai, kurie bemedžiodami didelius žolėdžius, pasigaudavo ir mažų gyvūnėlių, pavyzdžiui, pelių, skleidžiančių aukšto tono garsus. Vilkai lodami skelbia pavojų, o šuns lojimas labiau dirbtinė savybė, specialiai žmogaus išugdyta šuniui sargui. Staugimas yra bendravimo balsu būdas, o dejonės, viauksėjimas ir inkštimas tėra tik vaikiški garsai.

Prašo dėmesio (KAIRĖJE)
Šis Vakarų Škotijos baltasis terjeras loja, norėdamas atkreipti į save dėmesį. Lojimu dar perspėjama ar grasinama. Vilkai šitaip lojimu skelbia aliarmą, netoliese pajutę pavojų.

Galva pasukta stengiantis nustatyti, iš kur sklinda tolimas garsas

Nasrai sudėti staugti

Antkaklio pakabutis — atpažinimo ženklas, jį turėtų nešioti visi šunys.

Mes jau čia. O kur kiti?

Liūdnas staugimas
Kol jos partneris atidžiai klausosi, ar neišgirs atsako, ši basendžių veislės kalė liūdnai šaukiasi kitų būrio narių. Basendžių veislės šunys veisiami ne dėl lojimo. Ir štai — jie beveik niekada neloja, tik kaukia, o rimtai išsigandę ar iš skausmo viauksi arba inkščia.

Dainuoja drauge
Ši italų spinonė yra veterinarijos sesers. Didžiąją dalį laiko ji praleidžia mano klinikoje. Išgirdusi per radiją liūdną dainą, ji pradeda kaukti. Daugelis šunų kaukia pagal muziką, nes jiems tai malonu. Jei garsas šuniui nepatiktų, jis paprasčiausiai nubėgtų šalin.

Gamtos šauksmas
Staugimas — svarbiausias vilkų bendravimo būdas. Vilkai staugia, kad kiti gaujos nariai žinotų, kur jie yra. Kai naktį ima inkšti jaunikliai, tuoj pat juos ramindami net iš tolo atsiliepia suaugę gaujos vilkai.

Ar jūs pasakėte „maistas"?

Atida
Kai šunys susikaupę atidžiai klausosi garso, kartais jie, kaip, pavyzdžiui, šis didysis miunsterlenderis (kairėje) ir dobermanas, pakreipia galvas. Keisdami ausies padėtį, jie per 0,06 sekundės gali tiksliai nustatyti, iš kur sklinda triukšmas.

Uoslė

ŠUNS UOSLĖ yra tokia sudėtinga, kad mes kartais pamanome, jog esama kažkokio „šeštojo pojūčio", padedančio šuniui sekti pėdsakais ar rasti kelią namo. Iš tiesų tai tik nepaprastai aštri uoslė: šunys suuodžia kvapą, kuris net milijoną kartų silpnesnis už žmogaus suuodžiamą kvapą. Uosdami šunys įtraukia orą į tam tikrą nosies ertmę. Kai šuo iškvepia, šitas „kvepiantis" oras neiškvepiamas, todėl kvapo molekulės kaupiamos tol, kol jų užtenka suuosti.

Uodžia žemę
Jorkšyro terjeras uodžia žemę, norėdamas „ištyrinėti" kito šuns šlapimą. Ir šunys, ir katės nosyje turi tam tikrą „aparatą", nosies kremzlės organą, kurio dėka atpažįsta su lytimi susijusius kvapus.

Kvepi taip, tarsi būtum ėdęs kažką skanaus.

Kad geriau suuostų
Laižydamas savo nosį, šis čiau čiau sulaiko daugiau kvapo molekulių. Šuns nosyje yra per 200 milijonų kvapo ląstelių. Išskleista nosies plėvelė užimtų didesnį plotą negu šuns kūno paviršius.

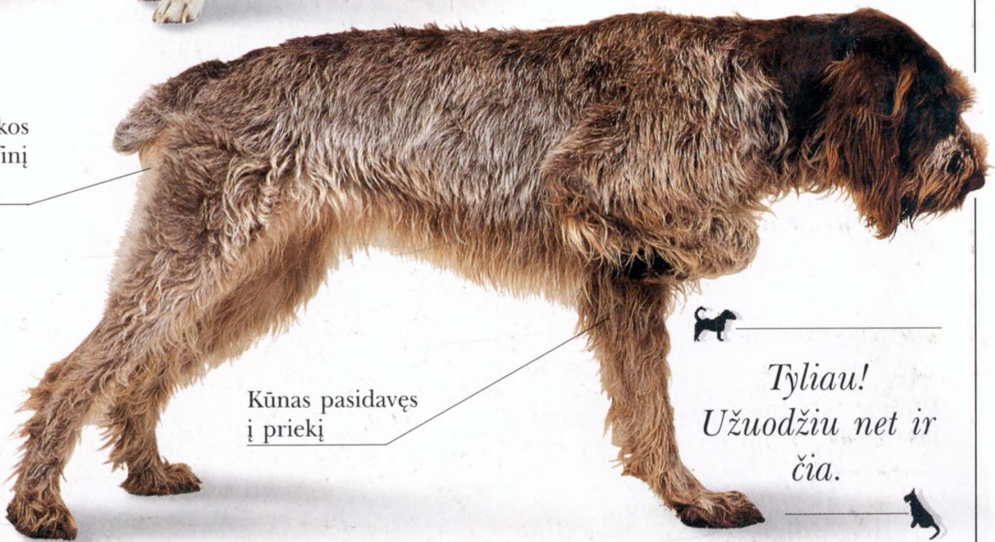
Tai kas čia viršininkas?

Tiria vienas kitą (KAIRĖJE)
Trys basendžiai apuosto vienas kitą taip, kaip mes paspaustume vienas kitam ranką. Iškart sužinoma, kas viršesnis, kas kokios lyties ir kokia jo vieta būrio hierarchijoje. Uostydami patinai nustato, ar patelė rujojanti. Apskritai jie geresni sekliai negu kalės.

Uodžia orą (APAČIOJE)
Italų spinonė uodžia orą. Uosdama oro dulkeles ir vandens lašelius, kalė stengiasi surasti, iš kur sklinda kvapas. Paskui pakelia priekinę leteną ir „nusitaiko“ kvapo kryptimi.

Tyliau! Užuodžiu net ir čia.

Seka pėdsakais
Miškinis vilkas seka pėdsakais žemėje, galbūt grobį, pavyzdžiui, elnią. Šunys elgiasi lygiai taip pat. Ir vilkai, ir šunys geriausiai suuodžia tada, kai žemės temperatūra yra kiek aukštesnė už oro temperatūrą ir kvapas kyla į viršų. Taip paprastai būna vakarėjant, ir šis paros metas — mėgstamiausias šunų ir vilkų medžioklės metas. Nematomi kvapo pėdsakai — tai ir po kojų sumintos žolės kvapas, ir pasikeitusi žemė, ir tikrieji sekamo gyvulio kvapai.

„Elgesys prie stalo“

Šunys, ne taip kaip kiti plėšrūnai, pavyzdžiui, katės, yra visaėdžiai, nes ėda ne vien tik mėsą. Jų liežuviai turi daug mažiau skonio centrų negu mūsiškiai, ir šunys gali praryti vos ne bet ką, kas atrodo valgoma. Šitas godumas viską išmėginti yra suderintas su jautriu vėmimo refleksu, dėl kurio šunys išvemia neskanų arba pavojingą maistą. Didieji ir normalaus dydžio šunys iš prigimties yra rajūnai. Jei tokie šunys dykinėja ir gauna per daug maisto, gali nutukti. Mažųjų šunų tokia genetinė našta neslegia, ir jie maistui yra kiek išrankesni. Patelės dukart išrankesnės už patinus.

Man pirmam, man pirmam!

Profesionalūs kaulytojai
Šie basendžiai atspindi savo evoliuciją nuo medžiotojų iki maitėdų ir elgetų: jie stovi ant užpakalinių kojų, kad būtų kuo arčiau siūlomo kąsnio. Šiuos šunis galima išmokyti ėsti beveik viską.

Šalin rankas
Gindama savo maistą nuo prisiartinusio žmogaus, kaip kad gintų ir nuo kitų šunų, ši springerspanielių veislės kalė atsigręžia ir įspėjamai urzgia. Šis natūralus jos elgesys mums atrodo nepriimtinas.

Kol nebaigsiu, nesiartink.

Saugodama ėdesį, galvą laiko viršum dubens

Kalė, gindama savo maistą, tvirtai atsistoja

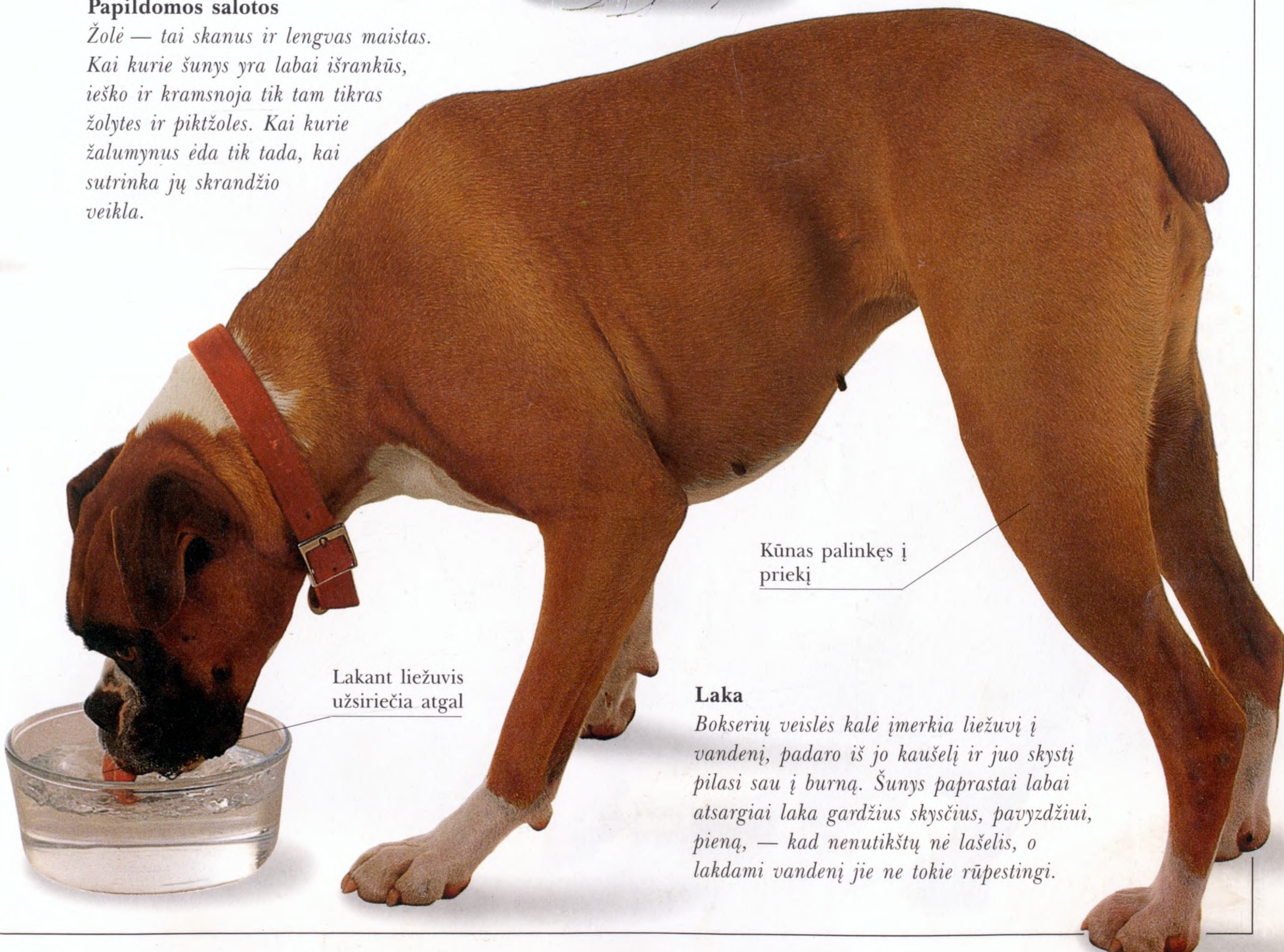

Hmm. Skanu.

Gerai sukramtyti
Šis šarpėjus susikaupęs, užsimerkęs kramto maistą. Šunys paprastai ragauja bet ką, tačiau turi ir savo mėgstamiausią maistą.

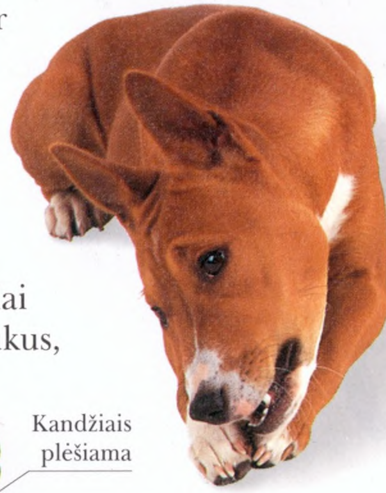
Papildomos salotos
Žolė — tai skanus ir lengvas maistas. Kai kurie šunys yra labai išrankūs, ieško ir kramsnoja tik tam tikras žolytes ir piktžoles. Kai kurie žalumynus ėda tik tada, kai sutrinka jų skrandžio veikla.

Laka
Bokserių veislės kalė įmerkia liežuvį į vandenį, padaro iš jo kaušelį ir juo skystį pilasi sau į burną. Šunys paprastai labai atsargiai laka gardžius skysčius, pavyzdžiui, pieną, — kad nenutikštų nė lašelis, o lakdami vandenį jie ne tokie rūpestingi.

Saldūs kaulai

IŠVESTI IŠ BANDOS gyvūnų, kurie medžiojo ir ėdė už save didesnius padarus, šunys ir dabar džiaugiasi galėdami pagraužti didelį kaulą. Jų dantys ir žandikaulių raumenys pritaikyti laikyti, grandyti ir traiškyti, priekinėmis letenomis šunys mikliai manipuliuoja kaulu ir laiko jį taip, kaip reikia. Dauguma šunų vietoj kaulų mielai graužia paprastus daiktus, pavyzdžiui, žaisliukus, kietus valgomus dalykus ir lazdas.

Pasigriebė
Šis basendžis labai sumaniai laiko kaulą, tvirtai suspaudęs jį priekinėmis letenomis. Jis pakreipia galvą, kad didžiaisiais krūminiais dantimis galėtų geriau apgraužti savo skanėstą.

Skanu.

Puikūs dantys
Šis bulterjeras demonstruoja mėsėdžiui būtinus „ginklus". Jo žandikaulis pailgėjęs, kad užtektų vietos įvairaus dydžio ir paskirties dantims.

Anksti pradeda
Vos kelių mėnesių šis Bostono terjeras jau entuziastingai graužia kramtomą lazdelę. Poreikis graužti visiems šunims yra įgimtas.

Pakelta uodega rodo šuns pasitenkinimą

Atsargumas
Priekinė šio šuns kūno dalis prigludusi prie žemės, kad jam būtų lengviau graužti žaisliuką. Užpakalinė kūno dalis stačia tam, kad prireikus šuo galėtų greitai apginti savo laimikį.

Būk pasiruošęs veikti greitai.

Iki paskutinio trupinėlio
Šis miškinis vilkas labai mikliai graužia kaulą, o stiprius žandikaulių raumenis iš jo paveldėjo ir naminiai šunys. Vilkai nuo kaulų nuplėšia visą mėsą, paskui suskaldo juos ir suėda čiulpus. Dėl kramtymo dantys, svarbiausias vilkų ginklas, išlieka sveiki.

Natūralus dantų šepetėlis
Šis auksaspalvis retriveris graužia daiktą, kurį laiko sukryžiuotomis letenomis. Kramtant kietus daiktus, išsivalo jo dantys, o tai yra būtina, kad dantys ir dantenos būtų sveikos.

Aš tai darau metų metais.

Viena letena tvirtai prispaudusi kaulą prie kitos

Paslėpti lobiai

ŠUNS INSTINKTAS slėpti maistą ir taip kaupti atsargas sunkiems laikams yra paveldėtas iš vilkų. Paklusdami šiam instinktui, net nupenėti, visiškai prijaukinti šunys slepia kaulus, o vėliau juos išsikasa. Kai nėra kaulų, šunys gali slėpti kitokį maistą, pavyzdžiui, į kaulus panašius sausainius, o kai nėra žemės, kai kurie bando kapstyti kilimą. Šunys yra tikri žemės rausėjai, jie kasasi, norėdami iškrapštyti žemėj lindinčius mažus gyvūnus, norėdami pabėgti iš nelaisvės, ar taisosi vėsią vietelę atsigulti.

Kažką užuodžiu.

Šuo pradeda kasti viena letena

1 Kvepianti vieta
Daugiau kaip prieš mėnesį ši kalė čia užkasė kaulą, tačiau iš kvapo vis tiek surado tą vietą. Kaulo kvapas prasiskverbė pro žemę.

Ten giliai kažkas yra.

Iš šuns išraiškos matyti, kad jis labai susikaupęs

2 Jau šilčiau
Šuo kasa, kaulo kvapas stiprėja, ir jis veikia ryžtingiau. Kai kurios veislės, pavyzdžiui, mažieji terjerai, buvo ir išvestos iškrapštyti iš urvo mažiems žvėreliams.

Kaulų čiulpai išlaižomi

3 Pakaitomis

Dabar duobė jau per gili, kad būtų galima rausti iškart abiem letenomis. Šuo keičia kasimo būdą: įkiša vieną leteną ir ja žemes semia lauk. Šunų letenos vienodo pajėgumo, todėl dauguma jų kasa pakaitomis tai viena, tai kita letena. Kai duobę reikės užkasti, šuo pakaitomis darbuosis ir priekinėmis, ir užpakalinėmis letenomis.

Kas gi ten yra?

4 Pasisekė!

Radusi ieškomą daiktą, kalė pasiekia jį ir išsitraukia nasrais. Maistą slėpti, paskui jį iškasti — tai natūrali protinė ir fizinė šunų veikla. Jei neleisime jiems to daryti, jie pradės elgtis destruktyviai.

Pakelta uodega rodo vis didėjantį susijaudinimą

Koja ištiesta taip, kad šuo išlaikytų pusiausvyrą ir galėtų palenkti galvą prie kaulo

5 O gal dar yra?

Maisto atsargos jau surastos, tačiau rausimo instinktas taip įaudrintas, kad kalė ir toliau rausia duobę. Dabar iš žemių sklindantis kvapas yra labai stiprus, ir kalė galbūt tikrina, ar nėra daugiau paslėpto maisto.

6 Malonu užkrimsti

Atradęs savo lobį, šuo įsitaiso, kad galėtų maloniai pagraužti. Šunys noriai graužia net pačius nešvariausius radinius, tačiau šiuo atveju skrupulingas šuns šeimininkas nuvalė kaulą. Išrausta duobė taip ir lieka. Ji bus užkasta tik tuomet, jei šuo, pagraužęs kaulą, užsimanys vėl jį paslėpti.

Raičiojimasis

DAUG ŽINDUOLIŲ verčiasi ant nugaros arba valydamiesi kailį, arba iš malonumo. Šunys šitaip elgiasi tada, kai būna patenkinti ir jaučiasi visiškai saugūs. Tikriausiai jūsų šuo raičiojasi sulijęs arba išlipęs iš vandens. Kai kurie šunys labai mėgsta šitaip daryti smėlyje arba sausoje žemėje. Raičiojimasis savo malonumui ar kūno priežiūros sumetimais ir raičiojimasis ant kokio bjauriai dvokiančio sąšlavyno yra du skirtingi dalykai. Galime tik spėlioti, kodėl šunys nori raičiotis po mėšlyną, bet, matyt, todėl, kad jie, kaip ir vilkai, šitaip mėgina paslėpti savąjį kvapą.

1 Gaudo kvapą (VIRŠUJE)
Aptikusi kito gyvulio mėšlą, italų spinonė sustoja, norėdama nosimi pagauti kvapą. Tai pirmas ženklas, kad ji sumanė pasiraičioti.

Malonu pasivartyti (APAČIOJE)
Džiaugsmingai, laisvai čiau čiau apsiverčia ant nugaros, jo kojos mataruoja ore. Drauge jis tai į vieną, tai į kitą pusę išriečia nugarą ir į šonus sukioja galvą. Atrodo, tai jam tikras malonumas.

Gyvenimas puikus!

Raičiojimasis kvapuose

Lygiai taip, kaip šuo raičiojasi, mūsų manymu, bjauriai dvokiančiame mėšle, miškinis vilkas savo priekinę kūno dalį gali išvolioti, pavyzdžiui, yrančioje dvėselienoje. Daugelis laukinių medžiotojų prisidengia svetimais kvapais tikriausiai tam, kad persekiojamasis žvėrelis neužuostų jų pačių kvapo. Aukos turi jautrias uosles, ir, pavyzdžiui, žvėrių mėšlo ar puvimo kvapas jų taip neišgąsdina, kaip išgąsdintų natūralūs vilko kūno kvapai, iš kurių jie atpažįsta grobuonį.

Hmm... šis kvapas būtų nebloga maskuotė.

2 Įtrinti vieną petį (KAIRĖJE)
Užuot džiugiai pasiraičiojusi ant žemės, ši spinonė atsargiai padeda vieną petį ant kažkokio smirdalo ir patrina jį. Kai kurie šunys išsivolioja visu kūnu, paskui atsistoja, vėl pauosto smirdalą ir dar kartą pasivolioja.

Galva pakreipta, snukis šonu trinamas į smirdalą

3 Kad būtų vienodas kvapas (DEŠINĖJE)
Aitriai išsitrynęs vieną petį, dabar šuo į gyvulių mėšlą trina kitą, kad vienodai atsiduotų abi kūno pusės. Baigęs šią stereotipinę procedūrą, šuo galbūt su malonumu pasiraičios.

Į smirdalą patrinamas kaklas ir ausis

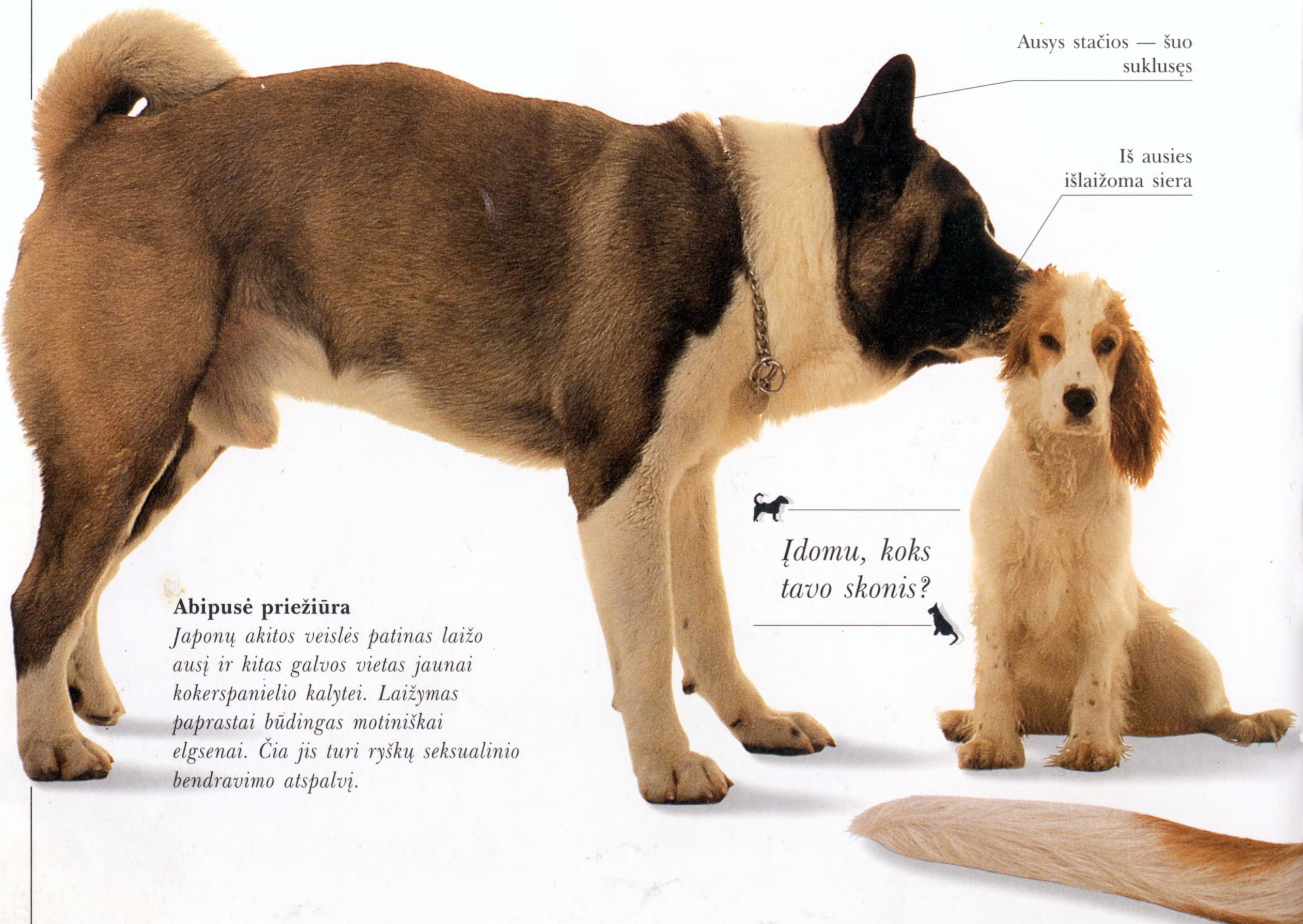
Pusiau stovėdmas šuo gali kruopščiai įtrinti abu pečius

Švarinimasis

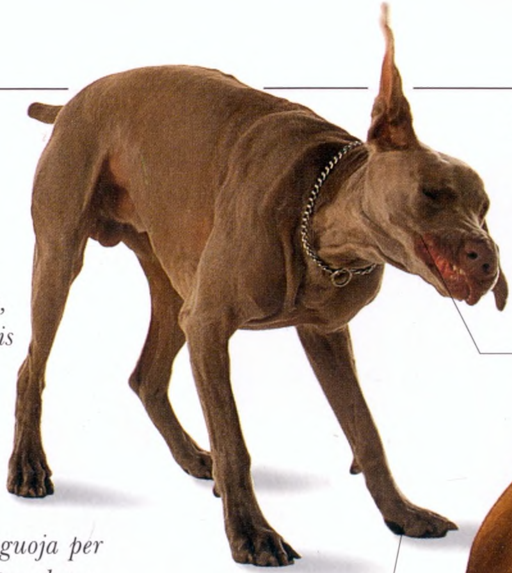
ŠUNYS, KAD BŪTŲ švarūs, laižosi, kasosi, purtosi ir kramsnoja save. Retkarčiais jie šitaip švarina ir vienas kitą. Nusipurtyti — tai paprasčiausia ir dažniausia šuns tualeto procedūra. Pagulėję, paglostyti, o dažniausiai sušlapę, šunys smarkiai pasipurto, kad kailis pasidarytų toks, koks buvęs. Be to, jie laižosi kailį ir ištrauko visus į jį įsivėlusius daiktus. Kai kurie šunys pasitrumpina nagus — nukramto juos, o ausis išsivalo letenų ataugomis („nykščių" likučiais, esančiais vidinėje letenų pusėje). Kūno angos kruopščiai švariai išlaižomos, ypač jei būna išskyrų.

„Centrifūga"
Išmaudytas Bouvier des Flandres veislės šuniukas įnirtingai purto vandenį iš kailio. Jeigu jis taip nepadarytų, vanduo galiausiai persisunktų per beveik neperšlampamą poplaukį.

Abipusė priežiūra
Japonų akitos veislės patinas laižo ausį ir kitas galvos vietas jaunai kokerspanielio kalytei. Laižymas paprastai būdingas motiniškai elgsenai. Čia jis turi ryškų seksualinio bendravimo atspalvį.

Nusipurtymas
Atsikėlęs iš miego, Veimaro paukštinis šuo gyvai pasipurto. Purtytis pradeda nuo galvos, paskui judesys sklandžiai nubanguoja per visą kūną iki pat uodegos, pastaroji suvizginama.

Nuo purtymosi nasrai susiraukę

Kad išlaikytų pusiausvyrą, kojos pastatytos plačiai

Laikas susitvarkyti.

Ideali švara
Dėl lankstaus stuburo net tokie dideli, stambūs šunys kaip ši Rodezijos ridžbekų veislės kalė pasiekia išsilaižyti savo lyties organus.

Analinė sritis išvaloma liežuviu

Odos masažas
Šis basetas kasosi ir taip skatina odos riebalinių liaukų veiklą. Jeigu šuo labai kasosi, galima spėti, kad jo oda sudirgusi.

Ooo... kaip tik ten, kur reikia.

Ausis išsikrapšto

Miegas

Šunys lengvai prisiderina prie žmogaus dienotvarkės, todėl jūsų šuo tikriausiai miega tada, kai miegate jūs. Tačiau šunims miego reikia daugiau negu mums, ir jie dar snūsteli: pusę dienos prabūna užsimerkę ir atsipalaidavę. Tokio papildomo poilsio gauna tada, kai ilsisi bandos lyderis. Didžiąją miego dalį šunys miega negiliai ir lengvai pabunda, o penktadalį laiko miega kietai ir sapnuoja.

Įkaitęs šuo
Šis Maltos terjeras guli ištiesęs užpakalines kojas, kad kuo didesnis kūno paviršius glaustųsi prie vėsių grindų. Tai būdinga šuniukams, tačiau kartais taip elgiasi ir suaugę šunys.

Aš jau pabudau!

Žemiška palaima
Ši iš prigimties patogumo ieškanti Rodezijos ridžbekų veislės kalė susirangė, kad būtų šilta, pačioje patogiausioje vietoje. Šunys žiovauja, kai būna visiškai atsipalaidavę, ypač prieš užsimerkdami miegui. Tačiau žiovulys gali reikšti ir tai, kad šuo sunerimęs ir bijo.

Čia taip patogu.

Leiskite miegančiam šuniui gulėti *(DEŠINĖJE)*
Šis Jorkšyro terjeras snaudžia šalia žmogaus. Daugelis šunų mėgsta miegoti prisiglaudę prie ko nors, kas saugo jų nugarą. Tačiau šunys lyderiai vengia miegodami prie ko nors glaustis ir verčiau guli vieni atskirai.

Visai atsipalaidavęs
Gerai prisižaidęs šis auksaspalvių retriverių veislės šunytis prieš užmigdamas apsiverčia ant nugaros. Jo lengvai pažeidžiamas pilvukas lieka neapsaugotas. Šunys šitaip miega tik jausdamiesi visiškai saugiai.

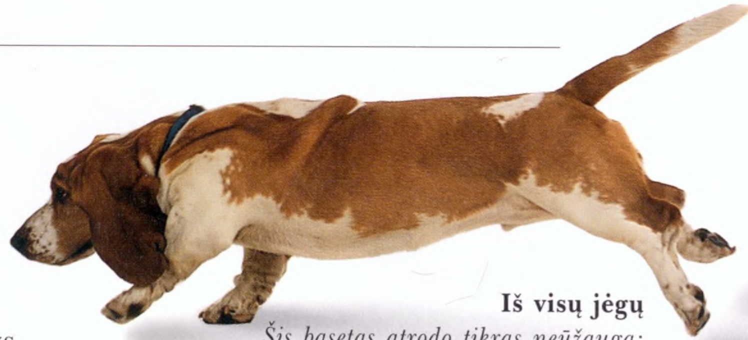
Ko man jaudintis?

Vienišas vilkas
Nieko nesibaimindamas vilkų rujos vadas išsitiesia saulės atokaitoje ir miega vienas. Paprastai pirmiausia jis kurį laiką sukasi ratu, kad išlygintų vietą, kur atsigulti. Kai vilkas kietai įminga, pradeda sapnuoti, kartais juda jo kojos, virpčioja ūsai ir akių vokai. Net įmigyje jam gali krutėti žandikauliai, pasigirsti niurzgėjimas — kaip ir jūsų šuniui, kai jis giliai įmigęs.

Judėjimas

Šunys ištvermingi, taigi jie gali dirbti labai ilgai. Paleisti pasivaikščioti, jie dažnai ne eina, o verčiau bėga risčia ar nesparčiai šuoliuoja. Vis dėlto šuoliais pasileidžia tik tada, kai reikia didelio greičio: vydamiesi, žaisdami ar išliedami energijos perteklių. Beveik visų veislių šunys turi lankstų nugarkaulį ir gerai bėga trumpus nuotolius, tačiau tik raumeningi, ilgakojai šunys, pavyzdžiui, kurtai, lenktynėse yra grakštūs. Kiti kartais atrodo gana nevikrūs.

Iš visų jėgų
Šis basetas atrodo tikras neūžauga: normalaus dydžio kūnas ir trumpos kojos. Šuoliuodamas atrodo gremėzdiškai. Tačiau jis gali pralenkti patį greičiausią žmogų.

Sutelksiu visas jėgas, ir aš — ore.

Stabdyk!

Staigus posūkis
Afganų kurtas netikėtai pakeičia bėgimo kryptį. Tokios vikrios kojos išsivystė persekiojant zigzagais sprunkantį grobį, pavyzdžiui, triušius.

Priekinės kojos kabo laisvai

Letenos susiglaudžia

„Pakilimo galia“
Grakščiai kaip baleto šokėjas šis šiurkščiaplaukis foksterjeras, atsispyręs raumeningomis užpakalinėmis kojomis, pašoka nuo žemės. Kai kurie šunys gali pašokti į tris kartus didesnį aukštį negu jų ūgis (žr. p. 62–63).

Pusiausvyra
Miškinis vilkas iš prigimties moka laikyti pusiausvyrą, ir šią savybę yra paveldėję visi šunys. Jis gali kurį laiką stovėti ant užpakalinių kojų, uosdamas orą arba norėdamas pasiekti kokį nors jį sudominusį daiktą. Turėdami po kojomis tvirtą pagrindą, vilkai ir šunys būna tikri alpinistai, tačiau paprastai jie tik perkopia per kliūtis, o tikro laipiojimo vengia.

Slalomas

Belgų aviganis vingiuoja kliūčių eile — matyti, kokia lanksti jo nugara. Judrumą didina tai, kad šunys neturi raktikaulį atitinkančio kaulo. Dėl to tarp priekinių kojų ir kūno esantys sąnariai yra nepaprastai lankstūs.

Paimk!

Visi šunys, net ir mažai treniruoti, moka taip vikriai gaudyti daiktą kaip ir šis vipetas. Greita reakcija, stiprios užpakalinės kojos ir geras regėjimas — dėl šių savybių šuo yra vikrus ir greitas.

Turėdamas laisvus pečius, šuo gali statyti letenas vieną prie pat kitos

Kūnas išsitempęs kiek tik įmanoma

Būdamas toks lankstus, šuo tvirtai stovi ant kojų

Man tai tikrai vieni niekai.

Šokinėjimas

DAUGELIS ŠUNŲ YRA neįtikėtinai puikūs šuolininkai. Visi, net stambiausieji, net trumpakojai gali pašokti kelis kartus aukščiau negu jų pačių ūgis. Netikėtai atsidūrę priešais kliūtį, pavyzdžiui, priešais griovį ar tvorą, šunys spontaniškai šokteli. Jei yra laiko, šunys apžiūri kliūtį ir prieš šokdami per ją įvertina savo galimybes. Beveik visi šunys nori šokti, tačiau kai kuriems tai gali būti pavojinga. Didžiųjų veislių šunims, jei šokti per sunku, gali atsirasti vidinių sužalojimų, o per daug sveriantiems gali trūkti užpakalinių kojų raiščiai.

2 Ore
Jau būdamas ore šuo pradeda prisitraukti užpakalines kojas. Jis nė akimirkai nenuleidžia akių nuo jo dėmesį prikausčiusio objekto. Jei kreiptų per daug dėmesio į savo šuolį, pamestų tikslą.

Kojos tvirtai pritrauktos prie kūno

Ištiestos kojos tuoj palies žemę

1 Startas
Įtempęs stiprius užpakalinių kojų raumenis, šis rotveilerių veislės hibridas atsiplėšia nuo žemės. Tuo pat metu jis prisitraukia priekines kojas, kad jų nesužeistų,– ideali aerodinaminė forma.

Nusileidau gerai ir minkštai.

Letenos atsiplėšia nuo žemės, kai kūnas jau visiškai išsitempęs

Aš nenuleisiu akių nuo to, kas man rūpi.

3 Viršūnė
Pasiekęs norimą aukštį, šuo vis labiau pritraukia užpakalines kojas, tačiau jau pradeda tiesti priekines.

4 Pradeda leistis
Dabar šuo daugiau naudojasi uodega: užriečia ją į priekį, kad būtų lengviau išlaikyti pusiausvyrą. Leidžiantis jo dėmesys vis taip pat sutelktas į rūpimą objektą.

5 Nusileidus
Priekinės ištiestos šuns kojos su plokščiomis letenomis nusileidžia. Užpakalinės kojos vis dar sulenktos; jos aukštai pakeltos, kad nesusižeistų.

6 Žemyn
Priekinės kojos tvirtai atsiremia į žemę, ir šuo kiek galėdamas greičiau pritraukia užpakalines. Šitaip, bėgdamas toliau, jis nepraranda greičio.

SU MUMIS NAMUOSE

Žaidimo mokykla
Sukaupęs visą dėmesį į dovaną, kurią gaus, šis auksaspalvis retriveris, paklusdamas komandai, tupi. Ir šunims, ir jų šeimininkams naudingi tokie paprasti žaidimai kaip šis.

Šunys lengvai pritampa prie mūsų gyvenimo, nes jie gyvena panašiu ritmu kaip ir mes: miega, būna aktyvūs ir žino, kada laikas ėsti. Vis dėlto čia gali kilti nesusipratimų. Kai kurie šunys stengiasi būti viršesni už savo draugą žmogų. Patinams būdingas medžioklės instinktas, jiems net koja ar sofos pagalvėlė būna grobis. Kartais kai kuriuos įpročius pašalina kastracija, kuri nedaug tepakeičia šuns individualybę, tačiau nepageidaujamo elgesio ji nepataiso.

Geros manieros
Susitikęs katę, šis borderkolis pirmiausia nori ją vytis, tačiau savo instinktą turi slopinti.

Jūs esate bandos lyderis, ir šunys pasikliauna jumis, nes jūs atitinkamai veikiate jų psichiką ir kūną. Jūs maitinate juos, prižiūrite, žaidžiate su jais ir juos ginate. Taigi jų elgesys priklauso nuo jūsų.

Komforto siekimas
Šunys yra nepataisomi patogumų ieškotojai ir draugingi padarai. Didžiausią malonumą jie patiria tada, kai visa „banda“ yra drauge.

Prisitaikę draugužiai
Išvesti kaip darbiniai, šie haskiai prie namų aplinkos prisitaikė lengviau negu bet kurie kiti. Dėl lankstaus savo elgesio jie sėkmingai pritapo prie mūsų gyvenimo.

Šunys išmoksta ganyti bandą, pagal komandą pulti ar sustoti, tačiau mes išmokome šunis tik dalies to, ką jie žino. Gyvendami šunys stebi pasaulį ir mokosi patys, o paskui atitinkamai elgiasi. Kai kurie ima pavydėti, jei jų „lyderis" parodo meilę kitam šuniui ar netgi kitam žmogui. Kiti įsivaizduoja, kad jų maistas ar žaisliukai yra neliečiama nuosavybė, ir grasina ne tik kitiems šunims, bet ir savo šeimininko šeimos nariams. Sendami daugelis šunų darosi vis labiau priklausomi nuo savo šeimininkų. Seniai nusistovėjusi tvarka jiems tampa savitikslė ir bet kokios permainos vargina.

Šunų „veido" išraiškos panašios į mūsų, todėl mums lengviau suprasti, kada jie laimingi, kada liūdni, kada nuobodžiauja, kada budriai laukia pavojaus. Vis dėlto jų veiksmus galima suprasti ir klaidingai. Šuo gali elgtis grėsmingai tada, kai iš jo ko nors reikalaujama, kai jis susijaudinęs, neramus. Mums kartais atrodo, kad šuo taip elgiasi iš užsispyrimo, bet iš tiesų tai tik nerimo išraiška. Būtų geriausia, jei ir jie, ir mes suprastume, kur jų vieta mūsų namuose.

Didžiausia palaima
Ši Bretanės epanjolių veislės kalė akivaizdžiai pataikauja: ji apsivertė ant nugaros ir atidengė pilvą. Ir jai atlyginta: šeimininkė kaso krūtinę, o tai — tikras malonumas.

Šuns namai

ŠUNYS NEĮTIKĖTINAI lengvai sugeba prisitaikyti prie įvairiausių aplinkybių, ir daugeliui visai nesunku priprasti prie kambarinio gyvenimo. Šunys — draugingos būtybės, jiems reikia su mumis bendrauti ir jie prisitaiko prie mūsų tvarkos. Namai — jų teritorija, o šeimininko šeimos nariai — jų banda. Šunys ir viduje išlaiko visus natūralios elgsenos bruožus: jie mankštinasi, tiria aplinką ir veikia kaip bandos nariai. Šunys, šitie nepataisomi malonumų ieškotojai, nori gyventi kuo patogiau ir kartais labai energingai tokį gyvenimą gina.

Laisvai judėti (KAIRĖJE)
Būdami namų numylėtiniai, šunys negali kada panorėję įeiti ir išeiti ir gyvena tarsi prabangiame kalėjime. Turėdamas šitokias „asmenines" dureles, šis Jorkšyro terjeras pats gali išbėgti į lauką ar sugrįžti į vidų.

Tu mane gini, ir aš tavimi pasitikiu.

Kai šeimininkas sėdi, jo veidas atsiduria arčiau šuns

Rami snukio išraiška

Patogiai stovi ant užpakalinių kojų

Susitikimas
Matydamas, kad jo bandos lyderis atsisėdo, šis kokerspanielis prieina, atsistoja ant užpakalinių kojų ir stengiasi pasiekti savo šeimininką — taip pripažįsta jo viršenybę.

Kai ką nors nešu šeimininkui, tikrai jaučiuosi reikalingas.

Kasdienė tvarka (KAIRĖJE)
Auksaspalvis retriveris išvestas medžioklei — ieškoti ir atnešti nušauto paukščio ar žvėrelio. Namuose jis kasryt paima paštą ir taip patenkina savo instinktą atnešti. Ne taip patogu, kai šunys šitaip elgiasi su mūsų straipsniais.

Mankšta kambaryje (DEŠINĖJE)
Negalėdamas savo energijos išlieti lauke, šis kokerspanielis išsikrauna namie. Jei neleisite savo šuniui pakankamai mankštintis, jis pasidarys tikras griovėjas.

Tiktai prieik, tikrai supyksiu.

Šeimyninis ginčas
Palieptas nulipti nuo lovos, kuri, jo manymu, yra neliečiamas jo plotas, šis mažas terjeras šiepia dantis ir gąsdina savo šeimininką.

Rajumas

Jūsų šuo tikriausiai ėda bet kur ir bet kada — ką tiktai radęs. Šitoks rajumas visiškai pateisinamas: taip patenkinamas šuns poreikis medžioti ir susirasti maisto alkiui bei troškuliui numalšinti. Šunys turi mažiau skonio receptorių negu daugelis kitų gyvūnų, todėl ėda kas tik pasitaiko. Alkani jie ėda švinkstančią mėsą ir net gyvulių mėšlą. Vogti maistą — visai natūralus elgesys, todėl tikrai nelengva išmokyti šunis neryti visko iš eilės namuose. Šunys, žinoma, nė nemano, kad jie maistą vagia.

Atsigersiu (KAIRĖJE)
Apsidairęs, ar nieko aplinkui nėra, Veimaro paukštinis šuo naudojasi proga išlakti arbatą iš ant žemės palikto puodelio. Dauguma šunų paragaus ko tik nori.

Pažiūrėkim, gal rasim čia ką nors skanaus.

Galvos nematyti — šuo kruopščiai naršo krepšelį

Krata krepšyje
Radęs be priežiūros paliktą pirkinių maišelį, šis kokerspanielis patenkina savo poreikį medžioti ir ėsti. Daugelis šunų ėda viską, ką tik randa. Štai kodėl maždaug 30 procentų šunų per daug sveria.

Uodegos bigė vizga iš susijaudinimo

Pabaigti kas pradėta
Du vilkai, netikėtai susitikę prie pūvančios maitos, ėda mėsą. Šiaip vilkai sau maistui susimedžioja, tačiau alkani ėda ir maitą. Per ištisus atrankinio veisimo šimtmečius mums pavyko prislopinti šuns aistrą medžioti, bet išryškėjo jo pasiryžimas būti „sanitaru". Kaip tik dėl šios savybės kai kuriose pasaulio šalyse šunims dabar atleidžiamos kitos nuodėmės. Dėl savo tvirtų skrandžių ir gero apetito jie yra puikūs gamtos sanitarai.

Spėju, kad bus svečių!

Per ilgaplaukį kailį nematyti kūno kalbos

Nekviestas svečias
Neišmokyta, kad, žmonių kalba tariant, šitaip elgtis nemandagu, briaro patelė — žinoma, ne iš piktos valios, — atsistoja ant užpakalinių kojų ir ėda tiesiai iš aptiktos lėkštės.

Pirmasis susitikimas

Šunims patinka draugija. Mes būname jų gyvenime beveik nuo pat gimimo ir įteigiame šunims, kad esame geri jų draugai. Tokią pat vietą šuns gyvenime gali užimti ir kitas gyvūnas. Geriausia tai padaryti, kai šuniukui dar nėra dvylikos savaičių. Vėliau reikėtų pasirūpinti, kad nebūtų skatinami nei jo grobuoniški instinktai, nei svetimų gyvūnų baimė.

Poreikis ganyti
Žemės ūkyje naudojamų veislių šunys, pavyzdžiui, šie australų aviganiai, žinoma, mėgins ganyti ir kitus naminius gyvulius — šįkart ožkas. Ganymas — tai tik žmogaus pakeistas šuns instinktas persekioti.

Žiūri vieni į kitus

Į priekį nulenktos ausys rodo, kad šunytis labai susidomėjęs

Tu visai toks pat kaip mano broliukai.

Ankstyva pažintis
Šunytis tyrinėja kačiuką, narsiai ginantį savo teritoriją. Susipažinęs su katėmis, dabar, vėliau šis šunytis galbūt jų nė nevaikys.

Koja pakelta — šunytis nuo kačiuko pradeda trauktis

Įvertinti dydį

Šiek tiek nerimaudamas Veimaro paukštinis šuo tupi ir žiūri į arklį. Baimė galbūt kyla todėl, kad kitas gyvulys toks didelis. Sunku nuspėti, kuo toks susidūrimas gali baigtis, todėl panašius „pasimatymus“ visada reikia stebėti.

Tu, žinoma, DIDELIS.

Ausys nuolankiai nuleistos

Šuo tupi, kad būtų patogiau žiūrėti į arklį

Dar niekad nesu matęs tokio šuns kaip tu.

Šuo įdėmiai žiūri į žiurkę

Šuo uodžia vėžlio kvapą

Pavojingas momentas

Išvydęs prijaukintą žiurkę, šis šarpėjus labai ja susidomi. Šuo gali tik apžiūrinėti ją, o gali ir nasrus išsiepęs pulti. Reikia labai atsargiai supažindinti šunį su mažaisiais namų gyventojais.

Paskui vėžlį

Jorkšyro terjerų veislės kalė seka paskui grindimis ropojantį vėžlį. Būdama nepaprastai smalsi, ji tyrinėja viską, kas juda.

Dėmesio prašymas

KADANGI ŠUNYS yra labai draugingi ir laiko mus savo būrio lyderiais, jie trokšta mūsų dėmesio. Šunį, kaip ir žmogų, prisilietimas guodžia ir ramina. Glostomam šuniui sumažėja kraujo spaudimas, širdis ima plakti lėčiau, nukrinta odos temperatūra. Rimsta susierzinimas. Labiausiai dėmesio reikia paklusniems šunims, tačiau ir valdingi, agresyvūs šunys trokšta stipriojo lyderio — žmogaus — dėmesio.

Paimk mane, man neramu.

Jaudinantis šantažas
Šis čihuahua stovi ant užpakalinių kojų ir krebždena šeimininkui koją, norėdamas atkreipti jo dėmesį. Nors tai nuolankumo ženklas, tačiau iš tikrųjų reikalaujama, kad šeimininkas paimtų ant rankų.

Koja pakelta kuo aukščiau

Ei, pažvelk, aš čia.

Švelnus prisilietimas
Veimaro paukštinis šuo pakelia priekinę leteną, norėdamas pakepšnoti šeimininką ir taip atkreipti jo dėmesį. Remiantis šiuo judesiu, šunis galima išmokyti „paduoti leteną“.

Pakelta galva — šuo ims loti arba kaukti

Du prašymai
Šeimininkė skaito, ir viena iš šių auksaspalvių retriverių kalių vangiai loja, kad atkreiptų jos dėmesį. Kita kuo arčiau glaudžiasi, tikėdamasi, kad šeimininkė ją paglostys.

Skruostas prie skruosto
Norėdamas šeimininkės dėmesio, šis Gordono seteris stengiasi snukiu pasiekti jos veidą. Jis jau nebejaunas, tačiau elgiasi lyg šunytis su savo motina.

Šuniui patinka glaustytis

Galgi ji mane paglostys?

Kalė glaudžiasi prie kėdės

Pavydus sargas

VISI ŠUNYS IŠ prigimties saugo ir gina viską, kas, jų manymu, jiems priklauso. Dažnai savo nuosavybe jie laiko „užsigrobtus“ daiktus, vietą, kur miega, kai kurių žmonių dėmesį. Vaikai viršesniais nelaikomi, ir todėl šuo su jais gali elgtis agresyviai. Dėl šio pavojaus vaiko ir šuns bendravimą turi atidžiai stebėti suaugusieji.

Suraukęs nasrus įsakmiai loja

1 Apmaudo balsas
Matydama, kad kitas šuo žaidžia, auksaspalvių retriverių veislės kalė loja reikalaudama žaislo sau.

Galva ryžtingai atkišta į priekį

Tu turi, ir aš noriu.

2 Akivaizdus grasinimas *(VIRŠUJE)*
Retriverių kalė ir toliau grasina: ji šiepia dantis. Sureagavusi į tokius ženklus, italų spinonė paleidžia žaisliuką ir žiūri į užpuolikę.

3 Pergalė
Spinonė nusileidžia stipresniam retriveriui — ji persiverčia ir palieka žaisliuką. Dabar retriveris jį gali pasiimti.

Nuolankiai nusisukęs

Sergsti maistą
Nenorėdamas prarasti nė trupinėlio, šis vokiečių aviganių šunytis grasina rusvajam šunyčiui, ir šis nuolankiai traukiasi. Vokiečių aviganių šunytis dėl savo didumo ir temperamento yra viršesnis.

Sergsti savo laimikį
Šis miškinis vilkas, kuriam paklūsta kiti, stovi prie susimedžiotos mėsos ir grasina visiems, kas tik mėgina prisiartinti. Šitaip jis elgsis tol, kol numalšins alkį. Panašiai elgiasi ir šunys, ir toks jų elgesys nepriklauso nei nuo jų lyties, nei nuo veislės. Kaip savo nuosavybės gynėjai garsėja terjerai, tačiau net tokie švelnūs šunys kaip auksaspalviai retriveriai saugo savo maistą. Dažnai šuo pavydi kitiems ir šeimininko dėmesio.

Nelįsk. Čia mano.

Jėgos išbandymas

VIRVĖS TRAUKIMAS — mėgstamiausias šunų žaidimas. Taip yra dėl daugybės priežasčių. Kai kurie šunys pavydi kitiems ir patys nori turėti jų „turtą“. Kitiems „virvės traukimas“ — smagus žaidimas vien savo malonumui. Paprastai savimi pasitikintis šuo vis vien laimi, tačiau kartais viršesni šunys, žaisdami su žemesniais pagal hierarchiją, leidžia jiems laimėti — tiesiog tam, kad pratęstų žaidimą. Virvės traukimas įtvirtina drauge gyvenančių šunų bendruomeninę padėtį, taigi, jei į žaidimą įsijungia žmonės, jie turėtų visada laimėti, kad parodytų, koks aukštas jų „rangas“.

Laimėtojui — viskas
Retriverio šuniukas stebi, kaip taksas nulapnoja nešinas žaisliuku. Taksas pasiima žaislą, ir žaidimas baigiasi.

Šuo žvilgteli atgal, norėdamas įsitikinti, ar šunytis tikrai neseka iš paskos

Žaislas tvirtai sukąstas

... ir daugiau tu jo nebegausi.

Žaislas suimamas iltiniais dantimis

Lygūs priešininkai (VIRŠUJE)
Auksaspalvis retriveris ir italų spinonė stovi vienas greta kito ir stengiasi kuo geriau sugriebti žaislą. Šie du šunys yra vienodo didumo ir vienodai pasitiki savimi. Tampydami žaislą jie paprasčiausiai žaidžia ir vienas kitam valdžios nerodo.

Man patinka žaidžiant pasistumdyti.

Jaunas ir senas
Kol šis suaugęs Labradoro retriveris stengiasi nutempti žaislą, įbėga jaunas auksaspalvis retriveris ir griebia jį. Suaugę šunys su jaunikliais paprastai elgiasi švelniai, tačiau tokioje situacijoje jie gali supykti ir imti ginti savo nuosavybę.

Tik dėl juoko

Visa savo išvaizda rodydami, kad šįkart „virvė traukiama“ tik dėl malonumo, vienas šuo bejėgiškai guli ant nugaros, o antrasis traukia žaisliuką.

Galva nunerta pasiruošus gintis

Finalinis švilpukas

Urzgimu viršesnysis šuo praneša kitam, kad žaidimas baigtas. Šunų kalba tai reikštų, kad jau aišku, kam atiteks „turtas“.

Lažinuosi, kad tu iš manęs jos neatimsi.

Noras įrodyti

Šis šunytis, įsirėmęs užpakalinėmis kojomis, iš visų jėgų traukia žaislą. Jei jis laimės šitas virvės traukimo varžybas su žmogumi, ims labiau pasitikėti savimi.

Žaislas žaismingai nešamas šalin

Prieš šoktelėdamas į šalį, šuo pakelia koją

Šuo įsirėžęs, pasirengęs traukti

Sukurstė

Ši basendžių veislės kalė ragina savo partnerį atsiliepti ir provokuodama purto žaislą. Antrasis šuo atsiliepia: jis įsikimba į žaislą. Šiems žaidimams geriausiai tinka specialiai tam pagaminti žaislai.

Žaidimai su žmonėmis

Šunys neretai tenkinasi vien tik prabangaus gyvenimo su mumis malonumais, tačiau jiems reikia ir protinės bei fizinės veiklos. Iš prigimties jie yra labai judrūs ir normaliomis sąlygomis atidžiai stebi juos supantį pasaulį. Neturėdami ką veikti, šunys ima nuobodžiauti, o nuobodžiaujantys šunys gali prikrėsti eibių. Žaidybiniai pratimai su šunimis skatina jų protinę veiklą ir — jei parenkate tinkamus pratimus — stiprina ryšį su jumis bei įtvirtina jūsų kaip „bandos lyderio“ vaidmenį.

Vienas turi laimėti
Terjeras valdingai traukia į save žaislą, pagamintą specialiai „virvės traukimui“. Negalima leisti, kad šunys, ypač aukštesniojo rango, laimėtų, kai šį žaidimą žaidžia su žmogumi. Kai šitaip atsitinka, šuo pasijunta dar viršesnis už kitus.

Sunku sugauti (*VIRŠUJE*)
Šis šiurkščiaplaukis foksterjeras turi susikaupti, kad galėtų sėkmingai žaisti su tokiu dideliu kamuoliu. Kamuolys per didelis, kad jį būtų galima sugriebti nasrais, tad šuo mokosi pastumti jį snukiu. Išmokę šį žaidimą, su savo šunimi galėsite „žaisti futbolą“.

Draugiški santykiai (*APAČIOJE*)
Išgirdęs šeimininką dainuojant, Vandėjos basetas grifonas irgi ima „pritarti“. Iš pažiūros tai tuščias laiko leidimas, tačiau iš tiesų ši „veikla“ stiprina jūsų ir šuns ryšius.

Slėpynės

Šiam suaugusiam Gordono seteriui patinka letena kepštelėti šeimininkę, kai ši nuo jo „pasislepia“. Slėpynės su žmonėmis ar žaislais žadina prigimtinį šuns potraukį ieškoti ir šniukštinėti.

Vos tik paliečiu, jis vis atšoka!

Gal tai ir ne paukštis, bet vis vien smagu jį medžioti.

Beveik neįvykdoma užduotis

Šie šunys šokinėja, bandydami pagauti veik nepagaunamą balioną. Taip leidžiama pasireikšti jų sumanumui, o drauge mankštinasi ir kūnas. Tik duokite jiems daiktą, kuriuo galėtų žaisti, ir pabūkite už teisėją.

Laimingi šunys

GALIME PASAKYTI, kad šunys laimingi, kai matome judrias jų ausis, spindinčias akis, vizgančias uodegas ir kitus raiškius kūno kalbos ženklus. Daugelis jų išraiškų ir emocijų visai panašios į mūsų. Vis dėlto šypsotis šunys negali. Kai pasitikdami būrio lyderį prašiepia nasrus, jie tai daro iš nuolankumo. Tiesa, kai kurie šunys išmoksta pamėgdžioti žmogaus šypseną. Kad šunys būtų laimingi, nereikia jų erzinti — pasitenkinimas ir atsipalaidavimas jiems malonūs.

Dėl surauktos nosies šuo ima čiaudėti

Gabus pamėgdžiotojas
Šis Dendžio Dinmonto terjeras atrodo piktas, tačiau iš tikrųjų jis tik mėgdžioja žmogaus šypseną. Tai išmoktos, o ne iš protėvių vilkų paveldėtos manieros.

Kojos pakeltos – šuo tarnauja

Užpakalinės letenos praskėstos išlaikyti pusiausvyrai

Palaimos viršūnė
Stovėdama ant užpakalinių kojų, ši nykštukinių pudelių kalytė spindi džiaugsmu. Taip ji gali būti arčiau savo šeimininko veido.

Motinos meilė
Jaunas vilkas ilsina galvą ant savo motinos nugaros. Laimė — tai žmogiška sąvoka, tačiau kažin ar kyla abejonių, kad šis vilkas ramus ir patenkintas. Taip ir šunys būna laimingi, kai jų gyvenimas malonus ir smagus. O kai jiems stinga fizinės ir protinės veiklos, bendravimo su kitais šunimis ar su žmonėmis, šunys liūdi. Emocijos ir sveikata yra tiesiogiai susiję dalykai: dėl liūdesio ir depresijos gali pablogėti žmogaus sveikata. Tas pats atsitinka ir šunims. Laimė į sveikatą visiems.

Atviras piršimasis (APAČIOJE)
Vizgindamas uodegą, pakėlęs koją auksaspalvis retriveris pataikūniškai rodo pilvą ir prašosi paglostomas. Šitaip laisvai elgiasi tie šunys, kurie jaučiasi laimingi dėl tvirtų santykių su šeimininku.

Ramus pasitenkinimas (DEŠINĖJE)
Šis malonumų mėgėjas auksaspalvis retriveris jaukiai įsitaisė pačioje patogiausioje vietoje, kokią tik galėjo rasti. Šunims reikia protinės veiklos, bet jie laimingi ir tada, kai jiems jauku ir patogu.

Kojos atpalaiduotos

Uodega nukarusi

Pilvas atidengtas

Visiška palaima.

Smagus pasivažinėjimas (APAČIOJE)
Šiems barzdotiesiems koliams pasirodė labai įdomu iškišti galvas pro automobilio langą. Tai gana pavojingas įprotis, tačiau daugeliui šunų tai patinka, nes, jausdami snukiu vėją, jie patiria malonumą kaip ir gaudynėse.

Galvos ir uodegos

TIKRAS ŠUO TURI ilgą uodegą, vidutinio ilgumo snukį ir stačias ausis. Šiomis kūno dalimis šunys paprastai išreiškia jausmus, tačiau mes kartais tai apsunkiname, nes pakeičiame šunis veisdami arba chirurginiu būdu. Iš pradžių jie buvo keičiami norint sustiprinti sugebėjimą dirbti: pavyzdžiui, spanieliams buvo nukerpamos uodegos, kad nesipainiotų nešant nušautą laimikį. Šiais laikais tokių pakeitimų pateisinti negalima — jie daromi tik dėl mados.

Visas komplektas
Šis dobermanas pašėlusiai vizgina nesugadintą uodegą, norėdamas parodyti, kad jis laimingas ar susijaudinęs. Vis dėlto daugelio dobermanų uodegos ir ausys būna nukirptos. Ir visai ne medicinos sumetimais: taip daroma vien tam, kad šuo atrodytų baisesnis.

Nuolanki poza
Šis vipetas paspraudęs uodegą tarp kojų. Taip jis paprastai, tačiau dramatiškai parodo savo nuolankumą. Vargu ar galima kitaip suprasti šį aiškų gestą.

Žmogiški bruožai (*KAIRĖJE*)
Šios bokserių patelės snukis — puikus išlygintо „žmogiško veido“ pavyzdys, tokį turi daugelio veislių šunys. Jos ausys nesugadintos, nors šios veislės šunims kai kuriuose kraštuose ausys vis dėlto nukerpamos. Uodega nupjauta.

Jūs juk suprantate, ką aš jaučiu, tiesa?

Pasiruošęs bėgti (*APAČIOJE*)
Nenuleisdamas akių nuo šeimininko, šis kurtas susklaudžia ausis ir lekuoja. Tai reiškia, kad jis nuolankiai laukia, ką pasakys jo būrio lyderis — žmogus.

Aklas entuziazmas
Šio australų švelniaplaukio terjero ausys atsikišusios į priekį, pakelta į viršų uodega vizga: jis aiškiai kažkuo susidomėjęs. Ilgi užkritę ant akių plaukai kartais trukdo gerai matyti.

Jaudrumas

ŠUNYS EKSTRAVERTAI visada elgiasi kaip bandos nariai, tačiau taip elgiasi ir labai suvaržyti ar nervingi šunys. Užsitęsęs nuobodulys irgi gali sukelti perdėtą susijaudinimą. Polinkis lengvai susijaudinti yra pusiau paveldėtas, pusiau išmoktas. Tai viena iš svarbiausių ypatybių, dėl kurios šunys buvo veisiami atrankos būdu. Terjerai — vienõs iš jautriausių šunų veislės pavyzdys, o medžiokliniai šunys, basetai ir bladhaundai, — patys ramiausi. Susijaudinimas — malonus jausmas. Jis savaime teikia šunims pasitenkinimą.

Durų skambutis! Tuojau bus kažkas įdomaus!

Džiaugsmingas sutikimas
Ši jautri springerspanielių patelė, išgirdusi skambutį, kaip kulka šauna prie durų. Kai svečias įeina, jos smalsumas patenkintas — šituo jos elgesys ir remiasi.

Jaudinanti aistra
Susitikęs kitą šunį, Tibeto terjeras susijaudina. Jis apglėbia nykštukinį šnaucerį ir elgiasi kaip lytinio akto metu. Patinai šitaip rodo ir viršenybę.

Nepalik manęs.

Ilgas atsisveikinimas
Matydamas, kad šeimininkas ruošiasi išeiti, šis kokerspanielis urzgia ir čiumpa jį už kelnių. Šuo įsivaizduoja, kad gali nurodinėti šeimininkui, ir nujausdamas, kad šis tikrai išeis, susijaudina.

Galingas pasisveikinimas
Leonbergeris pašoka pasitikti šeimininko: dar šunytis, jis taip pasitikdavo savo motiną. Daugelis šunų, pamatę savo „lyderius“, perdėtai susijaudina. Kai šuo toks stambus kaip šis, šitoks elgesys gali būti pavojingas.

Kad pasiektų veidą, šuo išsitempia visu kūnu

Kelis vietoje partnerio
Išvydęs savo šeimininką, šis auksaspalvis retriveris nepaprastai susijaudino: jis apglėbia šeimininko koją tarsi lytinių santykių partnerį. Dažnai šunys taip elgiasi susijaudinę, kad į namus atėjo svetimų žmonių.

Atrodo nelabai seksualiai, bet tai viskas, ką turiu.

Nuobodžiaujantys šunys

ŠUNYS NEMĖGSTA būti vieni. Jie yra draugingi padarai, ir neturėti draugijos ar nieko neveikti jiems nenormalu. Šuns protas turi būti veiklus maždaug pusę viso laiko, o jei taip nėra, šuns smegenys iš tikrųjų susitraukia. Dauguma nuobodžiaujančių šunų atrodo paniurę, gulinėja, o kai kurių elgesys pasidaro destruktyvus. Jie kasasi po užtvaromis, lenda po kilimu, drasko sienas. Geriausia išeitis — surasti jam draugą, tačiau ir tai ne visuomet padeda. Mes laikome šunis jiems dirbtinėje aplinkoje, todėl vienodai atsakome ir už jų fizinę sveikatą, ir už psichinę gerovę.

Kenčia iš nuobodulio

(KAIRĖJE IR DEŠINĖJE)

Neturėdama ką daugiau veikti, ši vengrų vižlo patelė užlipa ant kėdės, žiovauja, užmerkia akis ir atrodo visai paniurusi. Jos smegenims ir nuotaikai reikia protinės veiklos.

Nekaip nusiteikęs

Italų spinonė nepriima Bostono terjero kvietimo žaisti. Paprastai kitas šuo gerai išgydo nuo nuobodulio, bet tai ne vienintelė išeitis. Mes turėtume jausti, ko reikia mūsų numylėtiniams, ir pasirūpinti jų protine bei fizine veikla.

Klasikinė žaidimo poza

Bejėgiškai nukarusios ausys rodo, kad šuo viskam abejingas

Atleisk, bet man neįdomu.

Ko čia nusitvėrus
Negaudamas jokio peno protinei veiklai, kokerspanielis graužia kramtomą žaisliuką, o jo draugužis žiūri. Patrinkite savo šuns žaislus rankomis ir galite tikėtis, kad šuo grauš tuos žaislus, o ne jūsų baldus.

Gal ir man pamėginti?

Apatija
Šis niūriai atrodantis auksaspalvis retriveris paprasčiausiai stebi pasaulį. Lauke atsirastų daugybė smulkmenų, kurios skatintų jo protinę veiklą, o čia to nėra, ir jis guli.

Gyvenimas — tikra našta.

Reikia draugijos

JEI ŠUO PALIEKAMAS vienas, be jokių fizinės ar protinės veiklos paskatų, jis gali susirasti tam tikrą stereotipinį užsiėmimą. Kaip ir zoologijos sodo narve uždarytas vilkas, šuo gali nesustodamas risnoti, lakstyti laiptais aukštyn žemyn, visąlaik loti ar net namuose šlapintis ir tuštintis. Taip kankinasi ir išsiskyrimo baimę dažniausiai išgyvena iš gyvulių prieglaudų paimti šunys.

Kilimėlis purtomas tarsi medžioklės grobis

Žalingas nerimas
Šis vokiečių aviganis savo suirzimą išlieja ant kilimėlio. Palikti vieni, šunys gali elgtis visai nebūdingai jų charakteriui: graužti ir draskyti įvairius daiktus, bet kur namuose kastis ir teršti. Tai šuns nerimo ženklai, o ne kerštas už tai, kad paliko jį vieną.

Permainos nuojauta
Ši vokiečių dogo patelė pamato lagaminą ir iškart pradeda nerimauti. Šunys yra tokie padarai, kurie mėgsta seniai nusistovėjusią tvarką. Jie atidžiai mus stebi ir greitai pamato bet kokius mūsų elgsenos pokyčius. Ši vokiečių dogo patelė nebūtinai supranta, kad lagaminas reiškia, jog šeimininkas išvyksta,– tiesa, šunys gali greitai įsiminti šį ryšį,– tačiau ji žino, kad visa tvarka pasikeitė, ir todėl nerimauja.

Na, kurgi jūs visi?

Kalėjimo vienutė
Nerasdamas sau kokio kūrybiškesnio užsiėmimo, šis auksaspalvis retriveris plėšo ką tik atneštą laikraštį. Jei šuo jaučiasi nelaimingas, kad jį palieka namuose vieną, jis ima karštligiškai laižyti savo priekines letenas, kad parodytų, ką jam skauda ir ką reikia gydyti.

Ką gi daugiau veiksi.

Kramtydamas šuo atsipalaiduoja

Sielvartingas šauksmas (VIRŠUJE)
Kai kurių veislių šunys, pavyzdžiui, šis dobermanas, labiau už kitus linkę nerimauti dėl išsiskyrimo. Pajutę, kad juos „paliko“, jie liūdnai kaukia. Lojimas, ypač ištisinis, ritmingas lojimas, — dažniausia vienatvėje paliktų šunų nevilties išraiška.

Pulti ar trauktis

Susidūrę su jiems nepažįstamais dalykais, šunys parodo savo baimę vienu iš trijų būdų. Paprastai pirmoji reakcija — pamėginti pabėgti ar bent jau pasislėpti. Jei tai neįmanoma, šuniui belieka rinktis: pulti ar kaip maišui nuolankiai susmukti. Net stipriausieji šunys, lyderiai, gali išsigąsti nepažįstamų ženklų ar garsų, didesnių gyvulių ar bet ko naujo ir netikėto. Baimė gali atsirasti, tačiau kai kurių veislių, pavyzdžiui, pointerių ir vokiečių aviganių, šis bruožas yra paveldėtas.

Baldų priedanga
Išsigandusi svetimų žmonių, ši bokserių patelė palenda po kėde, atstojančia jai urvą, kuriame iškilus grėsmei slepiasi vilkas. Jei artintumeis prie jos, ji galbūt tiesiog sustingtų. Tai labiau išmoktas, o ne instinktyvus elgesys.

Dabar jie manęs nepasieks.

Geriausia gynyba — puolimas.

Kampe
Neturėdamas kur slėptis, šis vokiečių aviganis saugumo sumetimais pereina į puolimą — toks elgesys būdingas šiai veislei. Aš su tuo kartais susiduriu veterinarijos klinikoje. Iš baimės drebantis šuo, atgal suskliaustom ausim, tarp kojų pabrukta uodega, jaučiasi įvarytas į kampą ir, kai kas nors prisiartina, staiga ima grasinti.

Mano tėtušis didesnis už tave.

Iš ausų matyti, kad šuo sunerimęs

Žiovulys iš baimės
Šios vipeto patelės elgsenoje matyti būdingi fiziniai baimės požymiai. Ji žiovauja, jos akys išplėstos, ji dreba. Be to, rodo savo nuolankumą — ausys suskliaustos atgal, o ji pati slepiasi už savojo būrio lyderio. Kai šuo labai bijo, jo analinės liaukos išskiria tam tikras medžiagas.

Koja nuolankiai pakelta

Juo galima pasikliauti (*KAIRĖJE*)
Saugiausiai šunys jaučiasi su savo šeimininkais. Sunerimę ar jausdami pavojų, jie stengiasi pasislėpti už šeimininko kojų — kartais taip elgiasi vaikai. Šis šuo prašosi, kad jį paimtų.

Gyveni ir mokaisi

VISĄ GYVENIMĄ šunys nuolat mokosi. Mes mokome šunis įvairiausiais būdais mums tarnauti — pradedant tuo, kad jie vedžioja aklus žmones, ir baigiant tuo, kad jie saugo mūsų turtą ir gina mus pačius, — ir visi mūsų numylėtieji šuneliai turi mokytis paklusti. Net specialiai nemokomi šunys stebi mūsų gyvenimą ir patys mokosi suprasti tą pasaulį, kurį mato. Bėgant metams, protinė veikla sulėtėja ir smegenys tikrąja to žodžio prasme susitraukia. Svarbesnė pasidaro nusistovėjusi tvarka. Tačiau net seno šuns protas nenusilps, jei nuolatos bus stimuliuojama jo protinė veikla.

Įsakymas pulti (VIRŠUJE)
Pagal komandą šis mokytas sarginis šuo puola tariamą įsilaužėlį. Šie šunys išmokyti ieškoti piktadarių, o ne juos pulti, todėl agresyvūs būna labai trumpai. Paskui jie vėl pasidaro švelnūs ir savo „taikiniu" nebesirūpina.

Gal pažaistume?

Nauji seno šuns įgūdžiai (VIRŠUJE)
Šis auksaspalvis retriveris gana senas, tačiau jam vis dar malonu pažaisti su naujais ir įdomiais žaislais. Kasdien nuolat mankštindamasis, jis išsaugojo jaunatvišką gyvenimo džiaugsmą.

Uodega laisvai kabo — vadinasi, šuo nebijo

Dvigubas rūpestis (DEŠINĖJE)
Ši belgų aviganių veislės patelė, gaudanti savo atvaizdą veidrodyje, iš pirmo žvilgsnio atrodo juokingai. Šunys mokosi visą gyvenimą, tačiau kai kurie dalykai jiems taip ir lieka nesuprantami.

Esi toks senas, koks jautiesi (VIRŠUJE)
Matydamas su kamuoliu žaidžiantį basendžį, senyvas Gordono seteris palengva eina artyn, norėdamas įsijungti į žaidimą. Aktyviai gyvenę šunys net ir senatvėje lieka smalsūs ir draugingi.

Aš suirzus. Nelįsk prie manęs.

Nelįsk (DEŠINĖJE)
Šuniukas traukiasi nuo savo senelės: ši, nelauktai jo užklupta, urzgia. Seni šunys labai pripranta prie savo gyvenimo būdo, ir nereikėtų staiga drumsti jiems ramybės.

Kas gi čia? Nesuprantu.

ŠEIMYNOS PAGAUSĖJIMAS

Švelnus atsakas
Ant žemės gulinti kalytė neleidžia savęs kandžioti: kovą ji paverčia žaidimu. Toks žaidimas nepadaro rimtos žalos, tačiau, antra vertus, padeda nustatyti kas viršesnis.

ŠUNYS SMARKIAI skiriasi charakteriu, tačiau visi turi bendrų ypatybių, pavyzdžiui, dauginasi visi vienodai. Ir mažulyčiai kambariniai, ir didžiuliai apsaugos veislių šunys asistuoja kalėms ir lytiškai su jomis suartėja. Šuningos patelės irgi elgiasi visos panašiai: jos pasidaro ramesnės, vis atkakliau saugo savo daiktus, pavyzdžiui, žaislus, mieliau lieka po stalais ir kėdėmis, kartais tampa irzlios. Šitie hormonų nulemti pokyčiai pasitaiko ir tariamo nėštumo metu.

Aukštyn kojom
Šie šešių savaičių šuniukai žaidžia kumštynes. Tobulėja jų koordinacija, gebėjimas išlaikyti pusiausvyrą ir refleksai.

Besišuniuojančią kalę reikia prižiūrėti: nukirpti virkšteles, nušluostyti šuniukus ir padėti jiems susirasti spenius. Ką tik gimę šuniukai turi labai mažai juslių ir visiškai priklauso nuo motinos. Tačiau, bėgant savaitėms, jutiminiai sugebėjimai lavėja, ir šuniukai darosi vis savarankiškesni. Netrukus mažyliai jau tiria pasaulį, mokosi elgtis vienas su kitu ir su daiktais. Jie ne tik neduoda ramybės motinai prašydami pieno, bet reikalauja ir kieto maisto.

Vaikiški žaidimai
Vienas šuniukas nerūpestingai graužia kitam koją, o tuo metu į žaidimą įsijungia trečias. Žaidimas — vaikiška veikla, atrankinės veislininkystės paryškinta, kad išliktų visą gyvenimą.

Daugeliui šunų vaikystė — vienintelis laikotarpis, kai jie yra tikro būrio nariai. Būrio lyderis — motina, tačiau hierarchija yra ir tarp pačių šuniukų. Žaisdami jie išmoksta veikti išvien, susiformuoja jų tolesnio gyvenimo elgsena.

Kova dėl vietos
Šitaip žaismingai pešdamiesi, šuniukai nustato savo vietą būsimoje hierarchijoje.

Motinos meilė
Motina patenkinta stovi, o šie keturių savaičių šunyčiai ją žinda. Šuniukai nuo savo motinos būna priklausomi iki tokio amžiaus, kai jau gali susirasti maisto patys.

Mes kontroliuojame šunų veisimąsi, todėl galime paryškinti ar susilpninti kurią nors visiems šunims būdingą ypatybę. Tokiu būdu sukuriame skirtingas veisles. Vienus šunis lengva mokyti, kitus sunku. Kai kurių veislių šunys žmogaus draugėje klesti, kiti atkakliai gina savo teritoriją. Vienų veislių šunys yra jaudresni už kitų. Jei rūpestingai rinksitės, galite išvesti tokį šunį draugą, kuriuo džiaugsitės ir jūs, ir jūsų šeima.

Ar trys — tai jau kompanija?
Šie trijų savaičių šuniukai spaudžiasi krūvon, kad būtų saugu ir šilta. Jiems, bandos padarams, patiks būti su kitais, taip pat ir su mumis, net ir tada, kai visiškai suaugs.

Partnerio pasirinkimas

GALBŪT ATRODO, kad „pirštis“ pradeda patinas, tačiau tik patelė nusprendžia, kada ir su kuo susiporuoti. Ji nebūtinai išsirenka patį viršiausią patiną. Patelėms labiau patinka paprasti partneriai. Valdingam partneriui jos gali atsiduoti vien iš nuolankumo. Patinai lytiškai visada aktyvūs, o patelėms paprastai kasmet būna du trumpi rujos laikotarpiai, tada jos ir poruojasi. Prieš ir tuoj po ovuliacijos kalės pasidaro žaismingesnės — jos prašo patinų dėmesio.

2 Pasikeista vaidmenimis
Per įžanginį žaidimą patelė apglėbia patiną iš užpakalio ir užsigula ant jo. Kartais ji judina dubenį. Net ir sutrikdytas, patinas netampa agresyvus, nes viliasi, kad pavyks susikergti.

Ei ei, argi ne aš turėčiau tai daryti?

Priekinės letenos apglėbia šuns diafragmą

Ausys nukreiptos pirmyn — šuo budrus

Priekinės kojos nuleistos žaismingam nusilenkimui

Gal pažaistume?

1 Žaismingas nusilenkimas
Užuodęs, kad patelė rujoja, patinas pasitikėdamas prisiartina prie jos. Atsakydama ji žaismingai nusilenkia — taip kviečia drauge pažaisti, tačiau kartu jam praneša, kad kergtis dar nepasiruošusi.

3 Trumpa pertrauka (DEŠINĖJE)
Patinas iš susijaudinimo vizgančia uodega stovi ramiai ir leidžia patelei jį tyrinėti. Ši apsilaižo nosį, kad greičiau sugautų kvapo molekules ir galėtų geriau apuostyti patiną. Po trumpos pertraukėlės žaidžiama toliau.

4 Iš visų pusių
Žaisti imtynes paprastai pradeda patelė. Šitaip ji gali dažnai susiliesti su partnerio kūnu. Abu šunys urgzdami raičiojasi ir vartosi, kol patinas, pasinaudojęs proga, ima judinti dubenį.

5 Pasiruošusi
Įsitikinusi, kad šis patinas — tinkamas partneris, patelė stovi ramiai. Ji patraukia į šoną uodegą ir atidengia lyties organus. Patelė taip elgiasi tik po ovuliacijos.

Aš pasiruošusi.

Kergimasis

PO VISŲ NUOSEKLIŲ „piršimosi" veiksmų sueitis įvyksta greitai. Kai tik kalė atsistoja pasirengusi, šuo užšoka ant jos: priekinėmis kojomis apglėbia jos kūną, o krūtinę prispaudžia prie nugaros. Lytinės sueities metu patinas kartais švelniai įsitveria į patelę dantimis arba laižo jai galvą, ypač apie ausis. Patino sperma išsiveržia greitai, tačiau šunys lieka „susikabinę" maždaug pusę valandos. Dėl to su ta pačia patele negali susikergti kiti šunys.

1 Pasiruošimas *Patelė į šalį nusukusi uodegą stovi ir laukia, o patinas susijaudinęs uodžia ir laižo jos išorinius lytinius organus. Jeigu ji vėl pradeda žaisti, patinas šlapimu pasižymi vietą kur nors šalia. Na, o jei patelė ir toliau ramiai stovi, jis žino, jog ji pasirengusi sueičiai.*

2 Prisigretinimas (KAIRĖJE)
Kai patinas prisiartina, patelė nuo jo atitraukia uodegą. Iš pradžių patinas atsistoja statmenai į patelę ir pasideda galvą jai ant nugaros. Jis laižo arba švelniai ją kandžioja ir, jei ši nerodo nepasitenkinimo, ant jos užšoka.

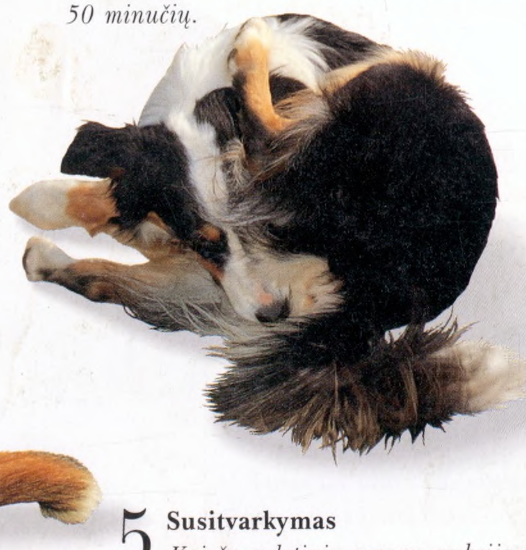

3 Kopuliacija (APAČIOJE)
Kalė stovi ramiai, dažnai pusiau primerktom akim, o patinas apglėbia jos liemenį priekinėmis letenomis ir pradeda judinti savo dubenį. Sperma išsiveržia beveik iškart.

4 Susikabinimas (KAIRĖJE)
Kai sperma išsiveržia, padidėja apvalus organas šuns penio pradžioje, ir šunys negali išsiskirti. Patinas pakelia užpakalinę koją, perkelia ją per patelę, tačiau šunys lieka susikabinę. Taip atsukę vienas kitam pasturgalius jie stovi nuo 5 iki 50 minučių.

5 Susitvarkymas
Kai šuns lytinio organo erekcija baigiasi, pora atsikabina ir atsitraukia išsilaižyti savo lyties organų. Tai paprasta sanitarijos priemonė, sumažinanti infekcijos galimybę. Po kurio laiko jie gali susijungti dar kartą.

Šuningos kalės elgesys

KAI KALĖS RUJOS laikas pasibaigia, ji ima elgtis taip, tarsi būtų šuninga, nesvarbu, ar susikergė sėkmingai, ar ne. Šitaip yra dėl to, kad du mėnesius po ovuliacijos visada išsiskiria nėštumo hormonas (progesteronas). Šiuo metu kalė tampa ramesnė, šalinasi kitų, tačiau gali pasidaryti ir irzli bei liguistai jautri. Be to, tikro ar tariamo nėštumo metu kalė gali neįprastai savintis bet kokį turtą, ypač minkštus žaislus. Dar būna, kad kalė drasko ir kapsto kilimus ar žemę ir kur nors namuose — dažniausiai po stalais ar kėdėmis — ruošiasi „olą“.

Nuosavybė *(DEŠINĖJE)*
Štai hormonų paveiktos motinos elgesio pavyzdys: pasijutusi po kėde saugiai kaip oloje, kalė domisi minkštu žaisliuku — apuosto meškiukui ausis, o paskui palaižo. Šitaip ji elgiasi po rujos, nesvarbu, ar tikrai yra šuninga.

Kokį svorį tenka tampyti.

Paskutinis nėštumo tarpsnis
Nėštumas visai prie pabaigos, ir kalė guli ant šono — tokia padėtis dabar jai patogiausia. Iš išsipūtusio pilvo matyti, kad kalė tuoj tuoj turi šuniuotis.

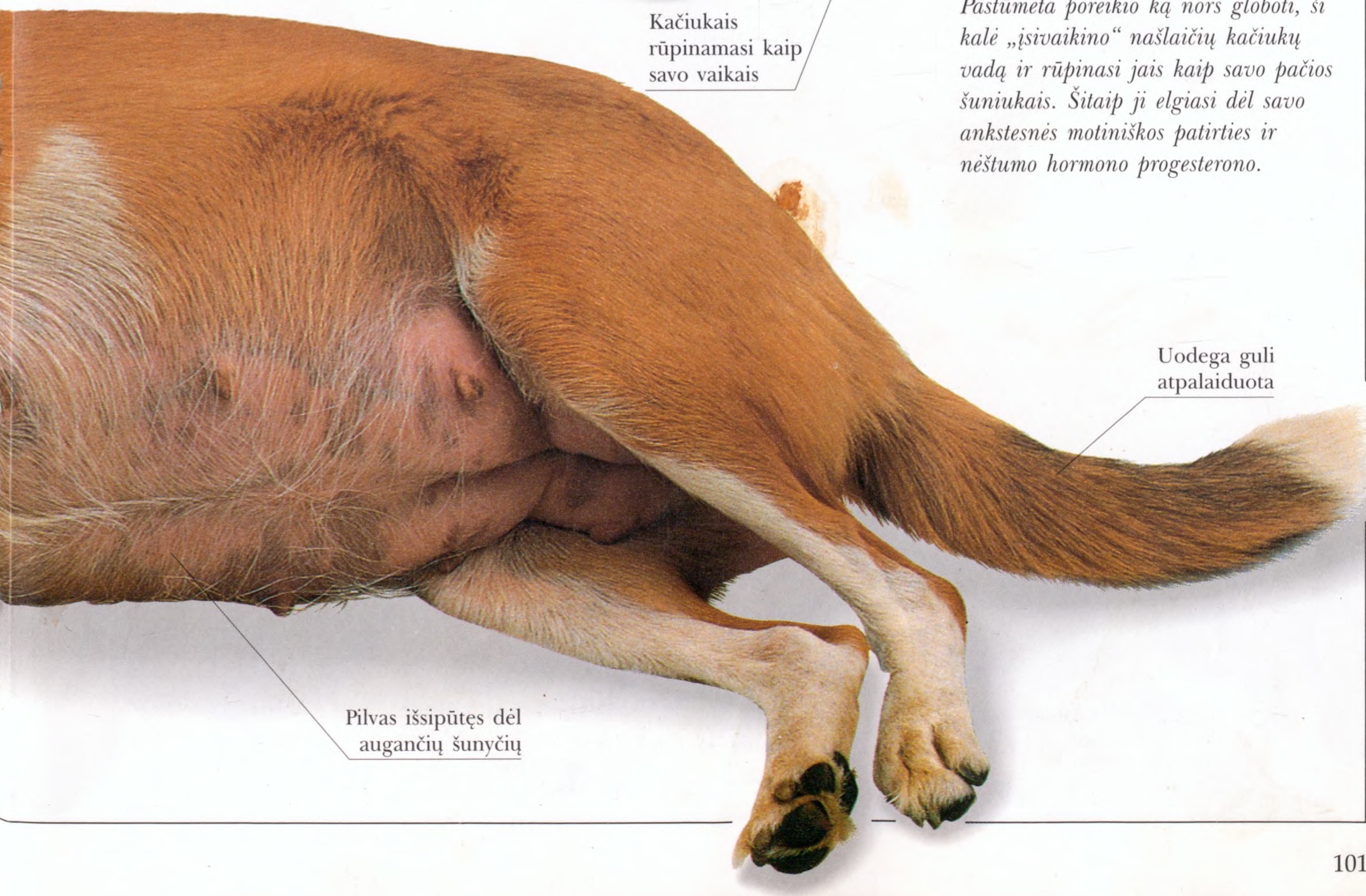
Tikroje oloje
Nedaugelis naminių šunų turi tokią galimybę, kaip ši šuninga patelė, išsiraususi žemėje olą, į kurią ji gali pasitraukti šuniuotis. Namuose įkalinti šunys dirbtines olas susiranda po baldais.

Radau kuo rūpintis.

Įvaikiai
Pastūmėta poreikio ką nors globoti, ši kalė „įsivaikino" našlaičių kačiukų vadą ir rūpinasi jais kaip savo pačios šuniukais. Šitaip ji elgiasi dėl savo ankstesnės motiniškos patirties ir nėštumo hormono progesterono.

Šuniavimasis

KAI ARTINASI METAS šuniuotis, motina darosi nerami ir nebeėda. Kartais ji vengia svetimų žmonių, o jei kas nors sudrumsčia jai ramybę, reaguoja agresyviai. Sąrėmiai būna nevienodo stiprumo, ir kalė tai sunkiai lekuoja, tai kvėpuoja lėtai ir giliai. Laiko intervalai tarp šuniukų atsivedimo svyruoja nuo kelių minučių iki dviejų valandų. Kai kurioms kalėms sąrėmiai netgi laikinai nuslopsta, kai jos išvysta savo šeimininką. Kai kurių pakeistų veislių kalėms, pavyzdžiui, buldogėms, gali būti fiziškai sunku atsivesti ir reikia veterinaro pagalbos. Jei jūsų kalei iškyla kokių nors sunkumų, tučtuojau kreipkitės į veterinarą.

1 Uodega į priekį
Ritmingais sąrėmiais motina išstumia šuniuką į apvalkalėlį. Daugelis šuniukų pasirodo galva į priekį — tarsi nerdami, tačiau jie gali ateiti į pasaulį ir uodega į priekį, kaip šis mažylis. Jau gimę šuniukai spaudžiasi prie motinos, kad būtų šilčiau.

2 Ryšiai nutraukiami
Ši patyrusi motina jau nulaižė vaisiaus apvalkalėlį šunyčiui nuo snukučio, kad šis galėtų kvėpuoti. Dabar ji nukanda virkštelę ir taip atskiria šunytį nuo placentos.

3 Tvarkymas liežuviu
Skrupulingai laižydama motina šuniukus nusausina. Laižydama išeinamosios angos ir lyties organų sritį, ji skatina šuniuką ištuštinti pūslę ir žarnyną. Šios sistemos jau funkcionuoja, tačiau ką tik gimę šuniukai jų dar nevaldo.

Nieko sunkaus. Kaip žirniai iš ankšties.

4 Motinos pienas

Kol gims dar vienas šuniukas, motina atsisuka pasižiūrėti, ar šuniukai žinda. Nepatyrusios motinos paprastai nemaitina savo jauniklių tol, kol negimsta paskutinis. Na, o ši motina su džiaugsmu leidžia šunyčiams susirasti spenius, kai tik jie pajėgia tai padaryti. Kalė jau suėdė šunyčių placentas.

Ausų padėtis rodo, kad kalė labai susidomėjusi

Kojos praskėstos išlaikyti pusiausvyrai

Šunyčiai iškart ieško šilumos ir pieno

Tik žvilgtelsiu, ar viskas gerai.

5 Pelnytas poilsis

Sėkmingai atsivedusi šešis šuniukus, visus šešis sausai nulaižiusi, tiek apsivaliusi nuo šuniavimosi išskyrų, kad galėtų juos apginti nuo galimų grobuonių, motina dabar ilsisi ir be pertrūkio maitina savo naujagimių šeimyną. Jei niekas nesutrukdys, kalė nesitrauks nuo savo šuniukų 24 valandas.

6 Bejėgiai palikuonys

Šie vienos valandos šunyčiai, jau sotūs ir švarūs, yra beveik bejėgiai. Jie visiškai priklauso nuo savo motinos, kuri juos šildo, maitina ir gina. Ji susiranda nuklydusius šunyčius tik tada, kai jie pradeda „šaukti“, o maitina juos ir neprašoma.

Ką tik gimę šunyčiai nemato ir negirdi

Šunyčiai spaudžiasi vienas prie kito, kad būtų šilta ir kad gautų pieno

Šeima auga

MOTINYSTĖS INSTINKTAS pabunda iškart po atsivedimo — vos tik šuniukai pasirodo ir ima padrikai judėti; šie veiksmai sužadina ir mūsų globos instinktą. Instinktyvus motinos elgesys natūraliai vystosi nuo rūpinimosi šuniukų saugumu, maitinimu, švara iki drausmės mokymo, kol galiausiai ji su savo jaunikliais, kurie jau pradeda grumtis su ja, ima elgtis kaip su kitais suaugusiais bandos nariais. Dėl tokios sparčios motinos elgsenos evoliucijos trijų mėnesių šuniukai būna jau visiškai savarankiški.

Šiaip sau žaidimas
Įsijungusi į žaidimą, ši kalė savo šuniukams padeda lavinti koordinaciją ir refleksus. Tokios žaidybinės situacijos dažnai baigiasi tipiškais motiniškais veiksmais — kalė, pavyzdžiui, ima švarinti savo jauniklius.

Šuniukas gūžiasi nuo šiurkštaus motinos žaidimo

Tualetas
Motina tvarko vieną iš savo šuniukų ir laižo jo išeinamąją angą bei lyties organus, kad šis nusišlapintų ir išsituštintų. Šios kūno funkcijos iš pradžių be jos pagalbos neveikia. Kad paslėptų savo bejėgių jauniklių paliktus ženklus, kalė jų išmatas suėda.

Šuniukas leidžiasi švarinamas

Reikia jį gerai išvalyti.

Nuolatinis rūpestis *(DEŠINĖJE)*
Kol du šuniukai žinda, ši patyrusi motina laižo trečiojo ausį. Kalei malonu maitinti ir prižiūrėti savo jauniklius, tačiau kai šuniukai subręsta ir tampa judresni, tai daryti kur kas sunkiau.

Mokymo būdai
Žaidžiant motinai buvo per smarkiai įkąsta, todėl ji baudžia savo šuniuką — urzgia ir myga prie žemės. Taip šuniukas mokomas, kad žaidžiant nereikia užsimiršti ir smarkiai kąsti.

Iš pilnų spenių aišku, kad motina dar žindo

Kas sakė, kad nevalia dirbti dviejų darbų iš karto?

Motina laižo šunyčiui ausį iš vidaus

Dabar šuniukai gali žįsti atsistoję

Nepriklausomybės pojūčiai

Jautri nosis
Penkių savaičių šuniukas nustoja žaidęs, kad pauostytų savo broliuko šlapimą. Gebėjimas uosti yra įgimtas, o išlavėja per keturias savaites.

PIRMĄ GYVENIMO SAVAITĘ šuniukai savo motiną ar vienas kitą suranda arba pagal kvapą, arba liesdamiesi, arba ant nosies esančių šilumos receptorių dėka. Iki dviejų savaičių amžiaus šuniukų akys ir ausys nefunkcionuoja, tačiau per kitas dvi savaites jie pradeda matyti ir girdėti. Skonio ir kvapo pojūčiai, atsiradę tik ką gimusiam jaunikliui, per pirmas penkias savaites irgi sparčiai lavėja. Lavėjantys pojūčiai suteikia šuniukams vis daugiau nepriklausomybės: kai ką tik gimusiam šuniukui šalta, jis „verkia“ norėdamas prisišaukti motiną. Na, o trijų savaičių šunyčiai jau turi pėdose išsivysčiusius lytėjimo receptorius ir pakankamai išlavintą orientaciją, kad susirastų motiną patys.

Kūno šiluma
Motinos nėra, todėl šie šunyčiai susispaudę krūvon, kad būtų šilta.

Brrr...

Šuniukas laižo ir uosto ausį

Į ką nors atsiremti *(VIRŠUJE)*
Šis penkių savaičių šuniukas uosto savo žaidimo partnerei ausį. Kad išlaikytų pusiausvyrą, priekine letenėle jis remiasi į jos snukį. Netgi tokio amžiaus, jo jutiminiai sugebėjimai išlavėję beveik kaip suaugusio šuns.

Gamtos šauksmas
Vilko jaunikli s prašosi, kad atkreiptų į jį dėmesį — taip ir šuniukai šaukiasi savo motinos. Vos gimę vilkiukai, kaip ir šuniukai, moka tik cypti ir inkšti, bet po keturių savaičių jie jau urzgia, loja ir kaukia kaip suaugusieji. Pojūčiai ir įgūdžiai sparčiai vystosi tam, kad jaunas vilkas užuostų, matytų, praneštų apie pavojų ir tiesiog galėtų būti gaujoje.

Per dvi savaites prie uodegos prisilenkė tik truputį

Mato — ir beveik gerai
Ši dviejų savaičių kalytė praregėjo penkių dienų, tačiau matyti ji pradeda tik dabar. Praeis dar dvi savaitės, kol ji ims matyti kaip reikiant.

Visur tamsu ir tylu.

Vaizdas ir garsas
Nors ši savaitės kalytė nuo gimimo nemažai paūgėjo, ji vis dar kurčia ir akla. Kitą savaitę jos ausys atkurs, ir nuo stipraus garso ji jau krūptelės.

Letenėlės išplėstos, kad įsitvertų

Mažieji kaulytojai

PER TRIS PIRMĄSIAS šuniukų gyvenimo savaites motina sprendžia, kada juos maitinti. O vos tik pradėję vaikščioti, jie jau patys iš jos pradeda reikalauti maisto. Apspitę motiną, šunyčiai taikosi kada tik įmanoma ją pažįsti — net tada, kai ji tiesiog ramiai stovi. Taip elgdamiesi jie ne tik numalšina alkį, bet ir pratęsia jiems reikalingą bendravimą, sustiprina ryšį su motina. Kai subręsta šuniukų virškinimo sistema, jie pirmąkart paragauja kieto maisto. Vilkės ir laukinių šunų patelės savo jaunikliams maistą pirmiausiai atryja, o paskui duoda jau ir nekramtytą.

Ką, šiandien nieko?

Vis dėlto tai gana malonu.

Perdirbtas maistas (*VIRŠUJE*)
Įkišęs snukį motinai į nasrus, šuniukas mėgina priversti ją atryti jam maisto. Šitokiu būdu vilkai patiekia maistą savo jaunikliams, panašiai maistą atryja ir kai kurie šunys. Štai kodėl šunys mielai suėda savo ką tik išvemtą maistą.

Šeimos maitintoja (KAIRĖJE)
Šuniukai apspito motiną ir kaulija iš jos kieto maisto. Jei nebūtų žmonių, ji dabar jiems parneštų sumedžiotos mėsos.

Pritaikyta natūrali elgsena (DEŠINĖJE)
Kadangi šio Bostono terjero šuniuko protas dar labai imlus mokslui, jis mokosi tarnauti — prašyti maisto iš žmogaus, savo naujosios „motinos“. Todėl stojasi ant užpakalinių kojų, kad būtų arčiau.

Ar šiandien ką nors gausiu?

Sunku nugalėti senus įpročius (APAČIOJE)
Nutaikę progą, šie šešių savaičių šuniukai „prilimpa“ prie motinos pažįsti. Kadangi tai patinka ir kalei, ji meta ką veikusi ir leidžiasi žindama, nors šuniukai jau pakankamai dideli, kad apsieitų ir be pieno.

Dar iki šiol ji mums viskas.

Mokosi judėti

KAIP GREIT BEJĖGIS padarėlis taps savarankiškas, priklausys nuo to, kaip sparčiai vystysis šuniuko sugebėjimai tirti savo aplinką. Per kelias savaites jis turi išmokti, kaip elgtis su suaugusiaisiais, kaip pasislėpti nuo grobuonių ir kaip pačiam susimedžioti grobį. Šuns nervų sistema vystosi sparčiai, todėl dviejų savaičių šuniukas jau gali stovėti, trijų — vaikščioti, o penkių — bėgioti. Vos dvylikos savaičių jauniklis jau turi gerai išsivysčiusias smegenis ir juda visai kaip suaugusieji.

Uodega pusiausvyrai palaikyti

1 Trijų valandų *(VIRŠUJE)*
Ką tik gimęs šuniukas gali atsiversti, jei kartais apsiverčia, ir kelia galvą. Nosyje esančiais šilumos receptoriais jis nustato, kur yra motina, ir ropoja pas ją, ieškodamas maisto ir šilumos.

Dabar akys atmerktos, žvilgsnis kryptingas

Letenėlės statomos atsargiai ir suderintai

Oi! Kaip nuostabu!

5 Šešių savaičių
Šuniukas jau juda vikriai ir drąsiai. Jo refleksai gerai išsivystę, juslės jau išlavėjusios, ir šuniukas turi viską, kad galėtų tyrinėti jį supantį pasaulį.

2 Vienos savaitės (APAČIOJE)
Šuniukas jau stipriau atsispiria užpakalinėmis kojytėmis, tačiau per pirmąsias septynias dienas jis beveik nepasidaro judresnis.

Aš toks sunkus.

3 Dviejų savaičių
Remdamasis visomis keturiomis kojomis, šuniukas pasikelia nuo žemės. Pagerėjus koordinacijai ir ėmus jausti pusiausvyrą, jis jau gali žengti pirmuosius žingsnius.

4 Trijų savaičių (APAČIOJE)
Šuniukas dabar jau gali pasirinkti vietą, kur norėtų būti, ir eiti ton pusėn.

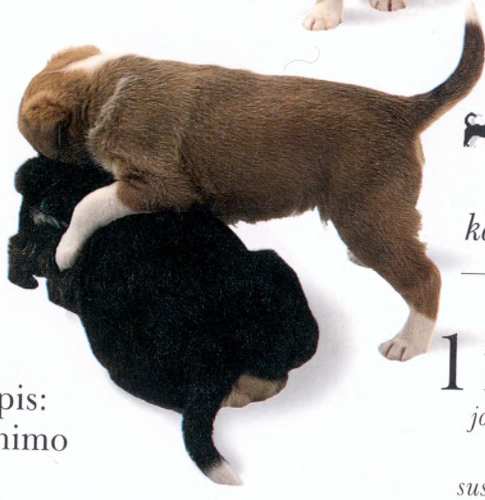
Kairę... dešinę... kairę...

Pasaulio pažinimas

KAI ŠUNIUKŲ KOORDINACIJA ir juslės jau gerai išsivysčiusios, jie imasi tirti savo aplinką. Reikia per trumpą laiką išmokti, kaip išgyventi pasaulyje ir išpešti iš jo naudos. Be to, šuniukai turi išmokti sutarti su kitais būrio nariais. Iš pradžių jie neapsakomai smalsūs ir nieko nebijo. Jie drąsiai palieka savo guolį ir imasi tirti teritoriją aplinkui. Jie mielai prisileidžia visus gyvūnus, taip pat ir mus. Tai svarbiausias šuniukų gyvenimo laikotarpis: jų ankstyvoji patirtis — visos tolesnio gyvenimo elgsenos pamatas. Nors baimės jausmas atsiranda maždaug aštuonių savaičių šuniukams, šis pasaulio pažinimo ir mokymosi laikotarpis trunka maždaug dar mėnesį.

Nagi, čia kažkas įdomaus.

1 Žvilgsnis iš tolo
Matydamas, kaip du jo broliukai grumiasi, trečiasis šuniukas susidomi ir eina artyn.

Kandžiojasi nerimtai ir žaismingai

Kažką pajutau ant savo nugaros, bet ne tave.

Kojos pakeltos spirti broliukui

Opa! Kas čia man ant kelio?

2 Įveikia kliūtis
Iš tiesų šuniuko smalsumą sužadino kažkas kita. Būdamas per mažas, kad suvoktų, jog rizikuoja pakliūti į tikras grumtynes, šuniukas ryžtingai pasirenka trumpiausią kelią į savo tikslą ir kuo ramiausiai persiropščia per kitus du šuniukus.

Žaidžiantys šuniukai visai nesidomi trečiuoju

Lipant per kliūtį, užpakalinė kojytė išsitempia

Šuniukas švelniai kandžioja broliukui kaklą

3 Žygiuoja toliau
Abu šuniukai, nepaisydami, kad per juos lipa, ir toliau įnirtingai grumiasi. O smalsusis šuniukas, be galo susidomėjęs tuo, ką mato priekyje, prie jų neprisideda ir tęsia savo kelionę prie jo dėmesį prikausčiusio daikto.

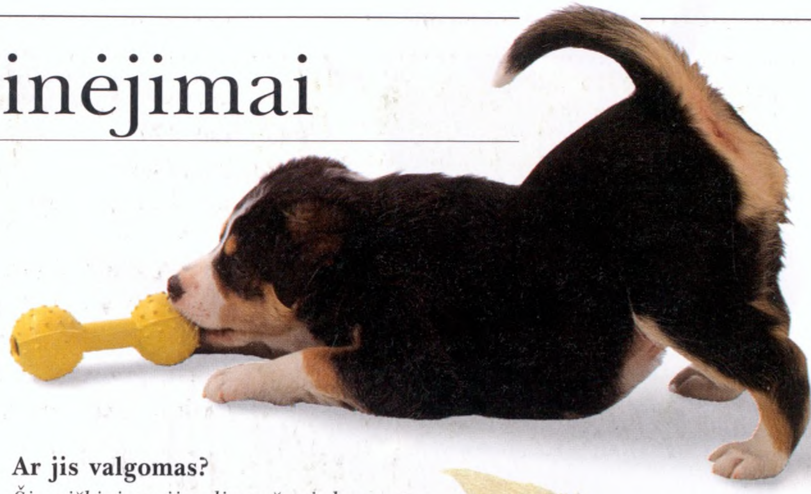

4 Žaidžia kaip žaidę
Šuniukas atsiskyrėlis nueina tirti jį sudominusio daikto, o jo broliukai toliau žaidžia grumtynes (kairėje). Šių šuniukų protas tarsi švaraus popieriaus lapas: kuo geriau jie ištiria savo aplinką ir kuo daugiau sužino vieni apie kitus, tuo lengviau ateityje susitvarkys su viskuo, kas nauja ir neaišku.

Vizganti uodegėlė rodo, kad šuniukas susijaudinęs

Asmeniniai tyrinėjimai

PIRMIEJI TRYS MĖNESIAI šuns gyvenime yra svarbiausi. Šiuo metu jis tiria save, savo broliukus bei sesutes ir aplinką. Paaiškėja, kas malonu, o kas pavojinga, kaip paragauti ir kaip užčiuopti. Išugdomi įgūdžiai, o žaisdamas su įvairiais daiktais, šuniukas išlavina ir savo protą, ir kūną. Kuo daugiau jaunam šuniui leidžiama tirti aplinką, tuo geriau išsivysto jo smegenys.

Ar jis valgomas?
Šis aiškiai susijaudinęs šuniukas net prigulęs graužia žaisliuką. Tyrinėdami aplinką, šuniukai pirmiausiai pasinaudoja kvapo ir skonio pojūčiais.

Įdomu, ar jis pabėgs?

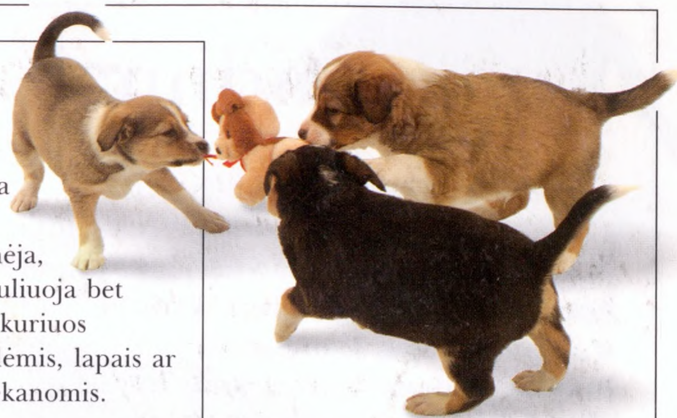
Patikrinsiu
Ši kalytė pakelta ištiesta priekine kojyte paliečia jai naują daiktą ir taip jį tiria. Ji kamuolį pakepšnos, tada paragaus.

Smagu pagraužti (DEŠINĖJE)
Šuniukai ieško pažįstamų kvapų. Suradusi šeimininku kvepiantį batą, ši auksaspalvių retriverių veislės kalytė įsitaiso, kad galėtų jį pagraužti. Jeigu jai bus leidžiama graužti seną batą, ji grauš ir kitus taip pat kvepiančius daiktus.

Jaunieji tyrinėtojai
Du pilkojo vilko jaunikliai tyrinėja elnio ragus.
Jauni šunys tyrinėja, žaidžia ir manipuliuoja bet kokiais daiktais, kuriuos suranda, — šakelėmis, lapais ar gyvūnų maitų liekanomis.

Broliškos varžybos
Trys tos pačios vados šuniukai nepasidalina daikto. Vaizdelis žavus, nes jie pešasi dėl žaisliuko, tačiau lygiai taip pat jie kovotų ir dėl šviežio laimikio.

Šiaip neblogi, tačiau skonis ne kažin koks.

Nepavojingi žaislai (KAIRĖJE)
Šiam barzdotųjų kolių veislės šuniukui atrodo, kad vilnonius siūlus galima sukramtyti, ir jam tai malonu. Šuniukams geriausiai tinka tokie žaislai, kuriuos lengva kramtyti, tačiau neįmanoma praryti.

Šis batas man primena savus.

Vaikų žaidimai

ŠUNYS, KAIP IR MES, žaidžia visą gyvenimą. Atrankinio veisimo būdu šią jų charakterio ypatybę paryškinome, nes mums patinka žiūrėti, kaip jie žaidžia, ir žaisti drauge. Daugiausia žaidžia jauni šunys. Žaisdami jie išmoksta bendrauti vienas su kitu ir svarbiausia — „valdyti" dantis. Žaidimas skatina išradingumą, moko išsisukti iš keblios padėties, derinti savo veiksmus, laikyti pusiausvyrą. Žaidimas šuniukams — saugus eksperimentas.

Sukišę nosis
Atsigręžę vieni į kitus, urgzdami, šie šuniukai mėgina krimstelėti vienas kitam į snukutį. Šitą žaidimą šunys žaidžia per visą gyvenimą — tai vienas iš dažniausių suaugusiųjų žaidimų.

Uodegėlė iš susijaudinimo pakelta

Uodegos gaudymas
Trys tos pačios vados šuniukai vaikosi ir kandžioja vienas kitą. Jei įkąstų per skaudžiai, kitas atsakytų tuo pačiu, todėl šuniukai greitai išmoksta kąsti švelniai.

Pasisuka pulti brolio

Atkaklumo ugdymas

Per skaudžiai įkąstas savo didesnio brolio, mažesnysis šuniukas kanda ir jam, taip įspėdamas, kad jis neišsigando. Tokiuose susidūrimuose ir nusistovi bendruomeninė hierarchija.

Lengvai pažeidžiamas pilvukas išverstas

Jaunatviška drąsa

Šis auksaspalvių retriverių veislės šuniukas baimės jausmo dar neturi, todėl jis guli ant nugaros ir letenėlėmis grabinėja vokiečių aviganių veislės šuniukui snukutį. Vėliau šitaip jis atsiguls tik rodydamas savo nuolankumą.

Galva nuolankiai pasukta

Didesnysis šuniukas bando išsisukti

Daugiau taip nedaryk!

Oficialus nusilenkimas

Kviesdamas žaisti, šis šuniukas klasikiniu būdu žaismingai „nusilenkia“. Šita savo poza šunys vienas kitam praneša, kad jie nusiteikę taikiai, ir norėtų tiesiog pabendrauti. Suaugęs šuniukas šitaip elgsis su žmonėmis ar su gyvūnais, kuriuos jis myli.

Ar pažaisi su manimi?

Kūnas prisispaudęs prie žemės

Šeimyninės tradicijos

TIKRA, GRYNA BANDOS elgsena trunka neilgai, kol visa šuniukų vada gyvena drauge. Kai tik šuniukas atskiriamas nuo broliukų bei sesučių, kitų šunų būrio narių vietą užima žmonės, ir jo „bandos elgsena" kinta. Tik tie šuniukai, kurie ir toliau gyvena arba dirba drauge su kitais šunimis, turi patys pasirūpinti, kad juos priimtų kaip naujus narius į jau esančią grupę. Nuo jų amžiaus, lyties ir didumo priklausys, kokia vieta šunų hierarchijoje jiems atiteks.

Paklusnumas vyresniajam
Aštuonių savaičių šuniukas pirmąkart susitinka vyresnį šunį ir tuoj sužino „savo vietą": vyresnysis šuo aiškiai parodo valdžią.

Mišri kompanija
Šią šeimyną sudaro motina, duktė iš ankstesnės vados ir užaugę šuniukai. Kiekvienas žino savo vietą šito būrio hierarchijoje.

Mes gerai pažįstame vienas kitą.

Pakelta uodega rodo pasitikėjimą savimi

2 Vieningas puolimas (DEŠINĖJE)
Pamatę, kas atsitiko, prisijungia kiti vados šuniukai ir visu būriu grasina pašaliečiui. Jie puikiai pažįsta vienas kitą, todėl veikia išvien.

3 Seksualinis persekiojimas (KAIRĖJE)
Vienas iš vados šuniukų „užsilipa" ant neprašyto svečio. Tokia poza ir dubens judesiai yra lytinių santykių požymiai, tačiau šitaip rodoma ir valdžia.

1 Svetimas (VIRŠUJE)
Šis dvylikos savaičių šuniukas pamato mažą nepažįstamąjį ir nusprendžia jį pagąsdinti: jis valdingai uždeda leteną neprašytam svečiui ant peties. Mažasis pašalietis traukiasi.

Mes svetimų nemėgstam.

4 Nepasiduoda (DEŠINĖJE)
Pašalietis, tiesa, mažesnis, tačiau jis įgyja pasitikėjimo savimi ir atsikerta. Taip šuniukas praneša, kad jis nebijo.

Didesnysis šuniukas traukiasi atbulas

Šeimos saga (APAČIOJE)
Ankstesnės kartos ir toliau gyvena su savo vada, pavyzdžiui, ši motina ir vienas iš jos palikuonių. Vyresni šunys lieka būrio nariais, tačiau su amžiumi lyderių vietą užleidžia jaunesnei kartai.

Vieninga reakcija į garsą

Veislės požymiai

Atrankinio veisimo būdu esame išvedę šunų su be galo skirtingais požymiais. Kai kurie akimirksniu reaguoja į aplinką ir greitai susijaudina, kiti kur kas ramesni. Vienus treniruoti lengva, kitus — daug sunkiau. Vieni būna pikti sargai, kiti — paklusnūs lepūnėliai. Lentelėje nurodoma, kiek šios ypatybės būdingos kuriai veislei ar veislių grupei.

Veislės	Jaudrumas ir aktyvumas			Agresyvumas			Duodasi treniruojamas		
	Didelis	*Vidutinis*	*Mažas*	*Didelis*	*Vidutinis*	*Mažas*	*Puikiai*	*Nelabai*	*Menkai*
Afganų kurtas			✓		✓				✓
Airių seteris	✓				✓				✓
Akita			✓	✓			✓		
Aliaskos malamutas			✓	✓					✓
Amerikiečių kokerspanielis	✓				✓			✓	
Anglų basetas			✓			✓			✓
Anglų buldogas			✓			✓			✓
Anglų kokerspanielis		✓			✓		✓		
Auksaspalvis retriveris			✓			✓	✓		
Australų aviganis			✓			✓	✓		
Australų švelniaplaukis terjeras	✓			✓				✓	
Barzdotasis kolis		✓			✓		✓		
Biglis	✓				✓				✓
Bladhaundas			✓			✓			✓
Bokseris	✓				✓				✓
Bostono terjeras	✓				✓				✓
Bretanės epanjolis			✓			✓	✓		
Briaras		✓			✓			✓	
Česapiko įlankos retriveris			✓			✓	✓		
Čiau čiau			✓	✓					✓
Čihuahua	✓			✓				✓	
Dalmatinas			✓	✓					✓
Dobermanas			✓	✓			✓		
Džeko Raselo terjeras	✓			✓					✓
Erdelterjeras	✓			✓				✓	
Jorkšyro terjeras	✓				✓			✓	
Kernterjeras	✓			✓				✓	

Veislės	Jaudrumas ir aktyvumas			Agresyvumas			Duodasi treniruojamas		
	Didelis	*Vidutinis*	*Mažas*	*Didelis*	*Vidutinis*	*Mažas*	*Puikiai*	*Nelabai*	*Menkai*
Kavalieriaus karaliaus Karolio spanielis	✓					✓	✓		
Keshondas			✓			✓	✓		
Kurtsharas			✓			✓	✓		
Labradoro retriveris			✓			✓	✓		
Lasos apsas	✓				✓				✓
Maltos terjeras	✓				✓				✓
Mopsas	✓				✓				✓
Nykštukinis pudelis	✓				✓		✓		
Nykštukinis šnauceris	✓			✓				✓	
Niūfaundlendas			✓			✓	✓		
Norvegų elkhaundas			✓			✓		✓	
Pekinas	✓				✓				✓
Pirėnų aukštikalnių šuo			✓	✓				✓	
Pomeranijos špicas	✓				✓			✓	
Prancūzų bolonė	✓				✓		✓		
Pudelis			✓		✓		✓		
Rotveileris			✓	✓			✓		
Samojedas			✓	✓					✓
Senasis anglų aviganis (bobteilas)			✓			✓			✓
Senbernaras			✓	✓					✓
Sibiro haskis			✓	✓					✓
Springerspanielis	✓				✓		✓		
Stafordšyro bulterjeras	✓			✓					✓
Šetlendų aviganis	✓					✓	✓		
Ši cu	✓				✓		✓		
Škotų terjeras	✓			✓				✓	
Šiurkščiaplaukis foksterjeras	✓			✓					✓
Šiurkščiaplaukis kolis			✓			✓	✓		
Taksas	✓			✓					✓
Vakarų Škotijos baltasis terjeras	✓			✓					✓
Valų korgis	✓			✓			✓		
Veimaro paukštinis šuo		✓			✓			✓	
Vengrų vižlas			✓			✓	✓		
Vokiečių aviganis			✓	✓			✓		
Vokiečių dogas			✓	✓					✓

Kaip nustatyti šuns charakterį

KIEKVIENAS ŠUO — tai individas su savitu charakteriu. Šunys turi jausmus. Jie jaučiasi laimingi, liūdni, jie pavydi, pyksta, būna linksmi. Jie patiria skausmą, pažeminimą, džiaugsmą, būna pakilios nuotaikos. Kiekvienas šuo — unikali būtybė, kuriai įtakos darė genai, hormonai, ankstyvoji patirtis ir jo aplinka. Išvaizda kartais būna apgaulinga — net žaviausiai atrodantis šuo daugiau ar mažiau išlaiko savo laukinių protėvių bruožus.

Susigėdęs
Kai kurie šunys liko tokio pat didumo kaip ir tam tikrų rūšių vilkai, tačiau jų išvaizda nepaprastai pasikeitė. Ši italų spinonė ilgomis nukarusiomis ausimis ir liūdnomis akimis atrodo visai nebaisi ir nuolaidaus būdo. Iš pažiūros tai draugiškas ir ramus padaras, tačiau išvaizda gali suklaidinti. Kai kurie iš pažiūros mieli, švelnūs ir ramūs šunys iš tikrųjų būna labai valdingi.

Vaikiškas šuo
Esame išvedę šunų žmonių emociniams poreikiams patenkinti. Šunys, kurie atrodo ir elgiasi taip kaip šis Bostono terjeras, žadina mums tėviškumo jausmą. Matydami šias dideles iškilusias akis plokščiame snukelyje ir smulkutį kūną, daugelis žmonių pajunta norą globoti. Vis dėlto šio mažo šuniuko būdas gali gerokai skirtis nuo jo išorinio įvaizdžio.

Jūsų šuns individualybė
Daugelis iš mūsų taip mylime savo šunis, kad net į jų prasižengimus dažnai žiūrime pro pirštus ar visai nekreipiame dėmesio. Pasinaudojus čia pateikiama anketa, galima nustatyti ir teigiamas, ir neigiamas jūsų šuns būdo ypatybes. Kiekvienos grupės atsakymų rezultatas padės jums tiksliai įvertinti, kiek jūsų šuo tinkamas dresiruoti, ar jis draugiškas, ar valdingas ir aktyvus.

Jei norėtumėte padėti pasaulinėms šunų elgsenos studijoms, prašome visos anketos kopiją nusiųsti adresu: Dr. Bruce Fogle, Box DDK, 86 York Street, London W1H 1PD, England.

Prie kiekvieno iš žemiau pateiktų teiginių pažymėkite tinkamiausių langelį.	*Beveik visada (1)*	*Dažnai (2)*	*Kai kada (3)*	*Retai (4)*	*Beveik niekada (5)*	*Sudėję kiekvienos skilties rezultatus, įvertinkite savo šunį.*
1. Mano šuo:						**1. Leidžiasi dresiruojamas**
Sunkiai mokosi paklusti						*Jei surinkote 12 ar daugiau taškų, vadinasi, jūsų šuo lengvai dresiruojamas ir valdomas. Jaudrius šunis dresiruoti sunku, nes jie greitai išsiblaško.*
Yra ar buvo sunkiai dresiruojamas namuose						
Jaudrus						
2. Mano šuo:						**2. Paklusnumas**
Neklauso ar net gąsdina mane						*Šunys, šioje skiltyje surinkę daugiau negu 20 taškų, yra tikri šeimos numylėtiniai. Jeigu taškų suma mažesnė nei 10, kreipkitės į veterinarą ar šunų žinovą — jums reikia specialisto patarimo.*
Jis viršesnis už kitus šunis						
Loja, išgirdęs namie netikėtą triukšmą						
Namie agresyviai reaguoja į svetimus žmones						
Sutrukdytas suirzta						
3. Mano šuo:						**3. Bendravimas su žmonėmis**
Su žmonėmis elgiasi priešiškai						*Daugiau nei 16 taškų surinkę šunys yra kuo puikiausiai įsijungę į žmonių bendruomenę. Mažesnė taškų suma rodo, kad jūsų numylėtinis sunkiai bendrauja ir gali tapti besikandžiojančiu baisūnu.*
Nepripažįsta svetimų						
Nemėgsta būti glostomas						
Gali įkąsti vaikui						
4. Mano šuo:						**4. Bendravimas su kitais šunimis**
Bijo svetimų šunų						*Šunims, surinkusiems 12 ar daugiau taškų, kitų šunų draugija yra maloni. Tokiems šunims tikrai patiktų gyventi drauge su kitais.*
Yra įsitempęs ir nervingas						
Su kitais šunimis nežaidžia						
5. Mano šuo:						**5. Aktyvumas**
Elgiasi destruktyviai						*Jei taškų suma 16 ar daugiau, vadinasi jūsų šuo ramus ir savarankiškas. Šunims, surinkusiems mažiau taškų, skubiai reikia fizinės ir protinės veiklos. Šios savybės yra paveldėtos, ir jūs beveik negalite jų valdyti.*
Susinervinęs, susijaudinęs loja						
Verkšlena arba reikalauja mano dėmesio						
Reikalauja fizinės veiklos						

- *Kokia jūsų šuns veislė?* ....
- *Kokios spalvos jūsų šuo?* ....
- *Kokio amžiaus buvo jūsų šuo, kai jį/ją įsigijote?* ....
- *Kokio amžiaus jūsų šuo dabar?* ....
- *Turite patiną ar patelę?* ....
- *Ar jūsų šuo kastruotas (sterilizuota)?* ....
- *Jei taip, kokio amžiaus kastruotas?* ....
- *Kokioje šalyje jūs gyvenate?* ....

Bendra suma

Jei taškų suma mažesnė negu 40, yra nemaža tikimybė, kad jūsų bičiulis gali tapti „sunkiu" šunimi. Reikėtų kreiptis į veterinarą patarimo. Jei bendroji taškų suma didesnė negu 70, vadinasi, su jumis po vienu stogu gyvena tikras angelas.

Naudingi adresai

LIETUVOS KINOLOGŲ DRAUGIJA

Paupio g. 13, 2007 Vilnius
Korespondencijai: a/d 2566,
2015 Vilnius
tel. faks. (8–22) 62 18 52
Darbo laikas: 9°°–17°° val.

LIETUVOS KINOLOGŲ DRAUGIJĄ (LKD) SUDARO:

Lietuvos kinologų sąjunga
Miško g. 2, Kaunas,
tel. (8–27) 22 52 65

Lietuvos kinologų mėgėjų sąjunga
Mickevičiaus g. 56, Kaunas,
tel. (8–27) 20 67 58

Lietuvos spanielių savininkų klubas
Paupio g. 13, Vilnius,
tel./faks. (8–22) 62 18 52;
Mickevičiaus g. 56, Kaunas,
tel. (8–27) 20 67 58

Lietuvos britų aviganių veisėjų klubas
Paupio g. 13, Vilnius,
tel./faks. (8–22) 62 18 52;
Gedimino pr. 22, Kaunas,
tel. (8–27) 22 07 15,
Mickevičiaus g. 56, Kaunas,
tel. (8–27) 20 67 58

Lietuvos rotveilerių klubas
Paupio g. 13, Vilnius,
tel./faks. (8–22) 62 18 52;
Mickevičiaus g. 56, Kaunas,
tel. (8–27) 20 67 58

Lietuvos bulterjerų klubas „Baltasis džentelmenas"
Mickevičiaus g. 56, Kaunas,
tel. (8–27) 20 67 58

Lietuvos kurtų mylėtojų asociacija
Mickevičiaus g. 56, Kaunas,
tel. (8–27) 20 67 58

Lietuvos vokiečių dogų klubas „Apolonas"
Mickevičiaus g. 56, Kaunas,
tel. (8–27) 20 67 58

Lietuvos pudelių klubas
Mickevičiaus g. 56, Kaunas,
tel. (8–27) 20 67 58,
faks. (8–27) 25 12 93

Lietuvos dobermanų mėgėjų klubas
Raseinių g. 8–4, Vilnius

Juodųjų rusų terjerų veislės šunų savininkų klubas
Laisvės pr. 69–23, Vilnius,
tel. (8–22) 42 39 47

Lietuvos niūfaundlendų–landsyrų mėgėjų klubas
Paupio g. 13, Vilnius,
tel./faks. (8–22) 62 18 52

Alytaus kinologų klubas
Alytus, tel. (8–235) 5 36 23

Gargždų šunininkystės klubas
Butkų Juzės g. 6a, Gargždai,
tel. (8–240) 5 28 70

Jonavos tarnybinės ir dekoratyvinės šunininkystės klubas
Vasario 16–osios g. 5a,
tel. (8–219) 5 34 48

Klaipėdos kinologinis centras
Viršutinės g. 5, Klaipėda,
tel. (8–26) 23 19 47, 21 83 91

LKMS Raseinių skyrius
Vytauto Didžiojo g. 1,
tel. (8–228) 5 20 51, faks. 5 38 75

Marijampolės tarnybinės ir dekoratyvinės šunininkystės klubas „Draugas"
Vytauto g. 38a, Marijampolė,
tel. (8–243) 5 65 57

Mažeikių tarnybinės ir dekoratyvinės šunininkystės organizacija „HOBBY"
Draugystės g. 16, Mažeikiai,
tel. (8–293) 7 84 65

Medžiotojų klubas „Rex"
Basanavičiaus g. 15, Vilnius,
tel. (8–22) 65 22 34

Palangos šunų mylėtojų klubas
Palanga, tel. (8–236) 3 30 03

Panevėžio tarnybinės ir dekoratyvinės šunininkystės klubas
Vasario 16–osios g. 8, Panevėžys,
tel. (8–254) 6 14 79

Plungės šunų mylėtojų klubas
Plungė, tel. (8–218) 5 38 39

Šiaulių šunų mylėtojų klubas
Žuvininkų g. 18, Šiauliai,
tel. (8–214) 3 82 03

Šilutės šunų mylėtojų draugija „Hobi"
Šilutė, tel. (8–241) 5 49 87

Tauragės šunų mylėtojų bendrija
Stoties g. 18, Tauragė,
tel. (8–246) 5 44 81

Ukmergės kinologų klubas
Jakutiškės, Deltuvos seniūnija,
Ukmergės r.,
tel. (8–211) 4 62 00

Varėnos šunų mylėtojų klubas
Varėna,
tel. (8–260) 5 23 01

Vilniaus šunų mylėtojų bendrija
Paupio g. 13, Vilnius,
tel./faks. (8–22) 62 18 52

Rodyklė

A

B

D

E

G

H I

J

K

L

M

N

O P

R

Padėka

Autorius dėkoja

Dabar, kai jau esate perskaitę šią knygą, supratote, kaip malonu buvo ją leisti. Tik įsivaizduokite, su kokia daugybe šunų, įamžintų šiose nuotraukose, teko dirbti! Jaučiuosi turįs į šią knygą daugiau teisių negu bet kas kitas. Su David'u Word'u, fotografu, bendrauju 12 metų. Jis mano vyresniosios veterinarijos sesers vyras. Pažįstu beveik kiekvieną šios knygos šunį, nes visi jie mano pacientai, o kai kuriuos pažįstu tiesiog puikiai. Bokseris Edvinas atvyko dirbti drauge su savo šeimininke Amanda Topp, viena iš mano veterinarijos seserų. Italų spinonės Bedžeris ir Heti taip pat gyvena veterinarijos klinikoje. Jie kitos mano seselės, Jenny Berry, šunys. Ir tikriausiai pastebėjote porelę auksaspalvių retriverių, pasirodančių tai vienur, tai kitur drauge su savo šeimininke. Visi jie mano! Ačiū jiems visiems, taip pat ir Ashley McManus, dar vienai seselei, kuri be galo noriai dirbo leidžiant šią knygą.

Jūs tikriausiai manote, kad fotografijos seansai mums buvo tikras malonumas. Bet žinokite, kad šunys juos pamėgo dar labiau. Mes pasirūpinome, kad neatsitiktų nieko nemalonaus. Visi agresyvumą demonstruojantys šunys buvo specialiai parinkti: jie puola ir traukiasi tada, kai liepia jų šeimininkai. Epizoduose apie viršenybę ir nuolankumą su mumis visąlaik buvo puikus šunų žinovas ir dresiruotojas Colin Tennant.

Pasitaiko, kad redakcinis kolektyvas į užduotis reaguoja abejingai. Tik ne mūsiškis. Krystyna Mayer atnešė fotografuotis savo geriausios draugės akitą ir mielai pati jį prižiūrėjo. Roger Smoothy ateidavo čia kiekvieną savaitę ir maloningai leisdavo šunims įsivaizduoti, kad jis — žibinto stulpas. O kai Roger'į iškvietė kitai užduočiai, čionai atskubėjo Candida Ross–Macdonald. Nigel Hazle visą šį laiką pasakojo mums apie tėvystės džiaugsmus ir komiškai aiškino, kad mes visi esame pakvaišėliai. Dėkoju visiems už smagią draugiją, o Derek'ui Coombes'ui už tai, kad kada tik paprašytas, visada atsakydavo „taip".

Ir pagaliau aš viliuos, kad mano tėvai, rodydami šią knygą savo draugams, irgi džiaugsis.

„Dorling Kindersley" norėtų padėkoti:

Roger'iui Smoothy, kuris rūpinosi fotografijos seansais ir planavo redakcinį darbą; Vanessai Hamilton, padėjusiai apipavidalinti; Janos'ui Marffy už spalvinę techniką; Nylabone Ltd. už plastmasinius kramtomuosius ir kitokius žaislus; The Company of Animals Ltd. už žaislus; Jenny Berry už pagalbą dirbant su šunimis bei fotografuojant ir visiems šunų šeimininkams, atvedusiems savo globotinius — jų tiek daug, kad negalime visų išvardinti, bet visiems nuoširdžiai tariame „ačiū".

„Alma littera" dėkoja

Lietuvos kinologų draugijos prezidentui Vladimirui Daryčevui už lietuviško vertimo peržiūrėjimą ir naudingus patarimus.

Iliustracijos

Rowan Clifford p. 12–13 vilkai
Janos Marffy p. 12–13 žemėlapis

Nuotraukų žymėjimas

k = kairė, d = dešinė, v = viršus, a = apačia, c = centras

Visos nuotraukos David'o Ward'o, išskyrus:

Jane Burton p. 22 vk, p. 71 ad, p. 94–119; **Bruce Coleman Ltd.** p. 12 ck, c, p. 13 ca, vd, p. 17 cv, p. 23 ad, p. 45 vd, p. 55 vd, p. 69 vd, p. 115 cv; **Dave King** p. 115 a; **Lynn Rogers** p. 35 ad, p. 39 c, p. 47 ad, p. 51 vd, p. 59 ad, p. 60 ca, p. 75 vd, p. 80 ak, p. 107 vd; **Steve Shott** p. 16 v; **Jerry Young** p. 13 cv.

ŽAIDŽIA

PAŽINK SAVO ŠUNĮ

KASOSI

TARNAUJA

Maždaug 350 specialiai užsakytų spalvotų nuotraukų kaip niekad anksčiau fiksuoja šunų elgseną ir padeda jums visiškai naujai stebėti, analizuoti, suprasti ir pažinti savo šunį.

Patraukliai pateikiamas šunų bendravimas kūno kalba, „kalbėjimasis“ ir ritualai.

•

Atskleidžiamas tikrasis ryšys tarp šunų ir jų šeimininkų.

•

Originalios spalvotos nuotraukos įamžina visas šunų nuotaikas.

•

Knygos autorius — pasaulyje garsus gyvūnų elgsenos tyrinėtojas, veterinarijos chirurgas, rašytojas ir apžvalgininkas.

GAUDO

PERŠASI

A DORLING KINDERSLEY BOOK